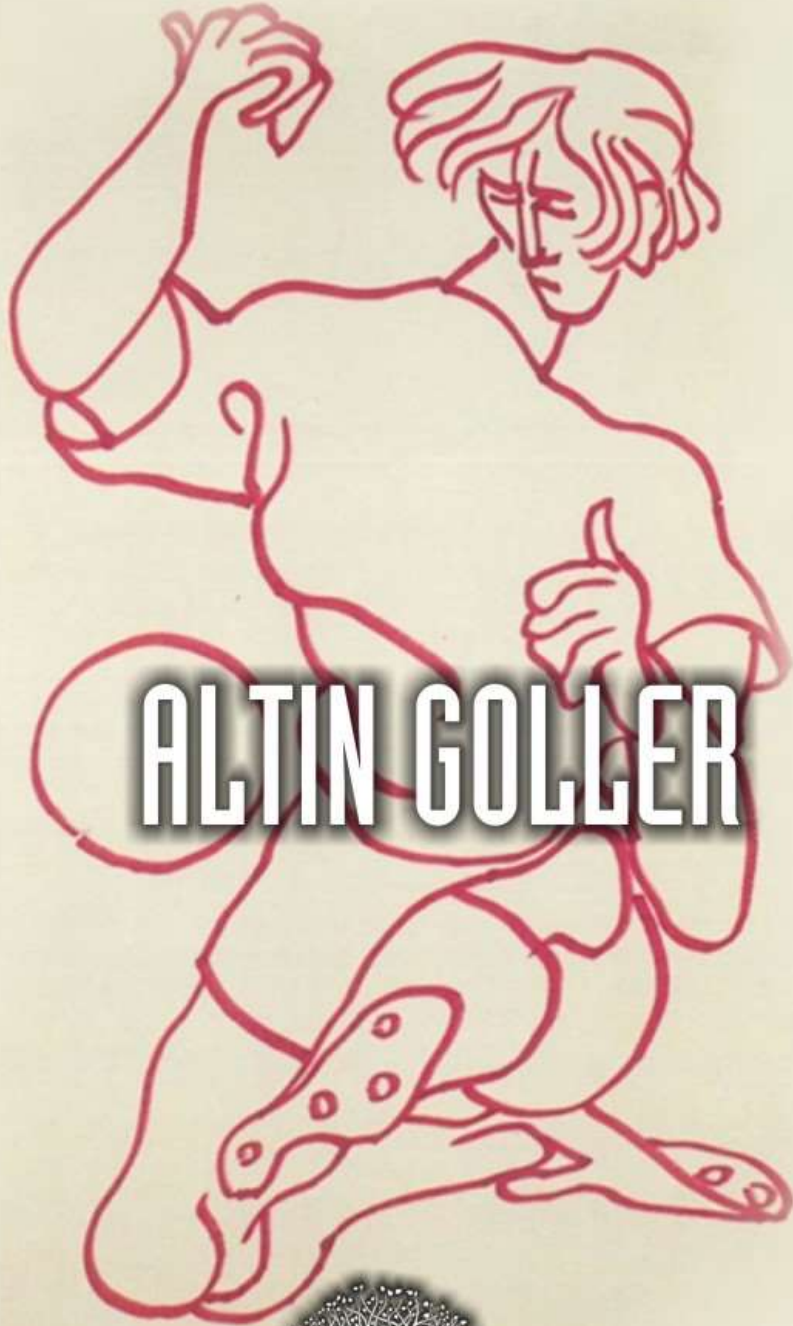

M. ŞEHMUS GÜZEL

ALTIN GOLLER

ekitap.ayorum.com

M. ŞEHMUS GÜZEL
ALTIN GOLLER

ekitap biçiminde ilk sunumu: Aralık 2022

Yapıt: M. Şehmus GÜZEL

Kapak : Abidin Dino'dan

Teknik yönetmen ve kapak: Ferruh DİNÇKAL.

Dizgi : MŞG

İSBN : Şimdilik yok.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Şimdilik
ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, hediyeimizdir.

*Abidin'e ve Güzin'e
sevgiyle, özlemle*

İÇİNDEKİLER

<i>ÇOCUKTU, GENÇTİ KALECİYDİ.....</i>	<i>6</i>
<i>YENİDEN SİNEMA.....</i>	<i>11</i>
<i>GALA LONDRA'DA.....</i>	<i>14</i>
<i>1 MAYIS 1967'DE "ALTIN GOLLER" TÜRKİYE'DE.....</i>	<i>24</i>
<i>TEMMUZ 1967 : YENİ SİNEMA DERGİSİNDE ABİDİN DİNO.....</i>	<i>27</i>
<i>ALTIN GOLLER ANKARA'DA.....</i>	<i>29</i>
<i>"STYLE DE MOUVEMENT", ÇEKİM ÖNERMELERİ, NOTLARI</i>	<i>31</i>
<i>"QUELQUES REMARQUES SUR LA REALISATION DU 'WORLD CUP 1966'"</i>	<i>38</i>
<i>BİR LONDRA HİKAYESİ : GOAL ! THE WORLD CUP 1966.....</i>	<i>42</i>
<i>THIS IS LONDON AIRPORT</i>	<i>44</i>
<i>WELCOME !</i>	<i>49</i>
<i>"WEMBLEY IS READY"</i>	<i>55</i>
<i>THE FILM.....</i>	<i>56</i>
<i>OCTAVÍA SENORET GUEVARA'NIN YAŞAM KRONOLOJİSİ</i>	<i>58</i>
<i>BİR SERÜVENDİR "ALTIN GOLLER"İN YARATILMASI</i>	<i>64</i>
<i>SERÜVEN BÖYLE BAŞLADI : BİR DEĞİL İKİ YÖNETMEN</i>	<i>70</i>
<i>TAM TAKIM TEKNİK KADRO.....</i>	<i>73</i>
<i>KAYNAKÇA.....</i>	<i>77</i>

ÇOCUKTU, GENÇTİ KALECİYDİ

Abidin Dino ile yakın arkadaşlık, ağabey kardeşlik günlerimizde, 1980'lerde ve 1990'ların başında konuştuğumuz dünya kadar konu arasında futbol da, sporun diğer dalları da, yer aldı. Bilhassa futbol.

Hele haftalık, onbeş günlük veya aylık görüşmemiz pazartesi veya salıya rastlamışsa futbol baş köşeye kuruluyordu. O hafta sonunda oynanan Türkiye 1. Lig maçları yanında Fransa, İngiltere ve Almanya liglerindeki karşılaşmalar da. Türkiye'de oynananlar öncelikle.

Salı günleri Avrupa'da yayınlanan günlük gazetelerimizden birini veya ikisini sadece bu iş için satın alıyorduk desem yeridir. Abidin ve Güzin, evet evet Güzin de, futbol maçlarını kayıtsız şartsız kesintisiz aboneleri oldukları Cumhuriyet'ten de izliyorlardı. Dünya futbol şampiyonası, şampiyonlar lîği ve benzeri uluslararası futbol turnuvaları, aralıksız maçları ise başlıbaşına ciddi bir futbol tartışması havasına bürünebiliyordu. Hele bir de bizim takımlardan biri Paris'e, Nice'e, Monaco'ya maça gelsin.

Abidin futbol da, futbolun yazılı ve hele görsel medya tarafından yansıtılmasının analizi alanında birinciydi. Abidin'den bu konularda da pek çok şey öğrendim.

Abidin ilk gençlik yıllarında futbola merak sardığını, futbol oynadığını böyle bir vesileyle söyledi. Abidin bu merakını bana değişik vesilelerle de anlattı: "Gençliğimde futbol oynadım." diyordu Abidin.

Küçük bir kız çocuğuyken mahallenin erkek çocuklarıyla top peşinde koşmaktan usanmayan Güzin Dino (Bunları Gel Zaman Git

Zaman isimli anılar kitabında yazıyor ve bana defalarca anlattı) ile Abidin'in futbolculuğu konusunda Abidin'in bizi terketmesinden sonra da konuştuk.

Güzin'in o günlerde futbol merakı epey yükselmişti.

Kimi akşam üzeri alışverişten dönerken, ev-atölyelerinin bulunduğu binanın girişindeki minik alanda küçük naylon topla futbol oynayan çocukların arasından geçerken top kendine doğru gelince kimi zaman bir şut atıyor, kimi keza kafayla topu ağlara taktığı da oluyordu. Bunları bana bizzat Güzin anlattı. Kapıcı, yaşlı komşular gibi görgü tanıkları da.

Güzin futbolla ilişkisini sonuna kadar sürdürdü.

Abidin ve Güzin'de, bu iki sevimli ve can arkadaşta futbol sevgisi eksik olmadı. Futbolculardan en iyilerini, gözünden, çalım atmasından, pas vermesinden, oyunundan, saha içindeki kadar saha dışındaki davranışlarından hemencecik çıkarsıyorlardı. Anında. Dünden günümüze : Metin, Turgay, Naci, Lefter, Baba Hakkı, Sabri Dino (akrabalık ta var elbette), Pele, Eusebio, Yaşın, Şükrü, "Şaban", Erdinç, Zidane ve daha nicesi (liste çok uzun) hemen iyi not verdiklerindendi.

Futbol konusundaki sohbetlerimiz sırasında bir gün Güzin Abidin'in futbol sevgisine dair şunları söyledi:

"Doğru, Abidin futbol oynadı. Kalecilik yapıyordu o ilk gençlik günlerinde. Ama benimle tanıştığı günlerde (1938'de ve hemen sonrasında. MŞG) futbol oynadığını görmedim."

Yukarıda değindiğim gibi, Dino ailesinden gelen ve 1960'larda Beşiktaş kalesini yıllarca koruyan Sabri Dino'yu da burada anabiliriz. Ailede kedi kalecilik en önde geliyordu.

Evet Abidin de, daha önce değindiğim gibi, "kedi kaleciydi".

Şimdi “Hangi takımı tutuyordu?” diye soracaksınız. İstanbul’un “üç büyükleri”nden birini diyeyim. Ama hangisini? Israr etmeyin lütfen, asla söylemem: Abidin’e sözüm var çünkü. Ama madem ısrar ediyorsunuz renklerinden birini gelin kulağınıza fısıldayayım : Sarı.

Güzin de aynı takımı sonuna kadar tuttu.

Bilen bilir : Ev-atölyeye girdiğinizde giriş kapısının hemen solunda takımın renklerini taşıyan « kaşkol » (fransızca cache-col’dan) / atkı sizi selamlardı. Genel olarak uslu uslu orada asılı durur, konuşulanları gıkını çıkarmadan dinler, bir satırını kaçırmazdı. Arada bir cim bom cim bom sesi de duyulmuyor değildi. Ama bu sesi sadece iyi saatte olanlar duyabiliyordu. Bir de Karıncaezmezler ve cimbom taraftarları. Suat’lar, Kadri’ler, Candemir’ler bu işe çok sevinirlerdi : “Müdafaa böyle olmalı !”

İşte bu kadar.

Abidin’in futbolla ilişkisi sadece ilkençlik yıllarındaki kedi kalecilikle ve daha sonraki futbolistik ve abidinin sohbetleriyle sınırlı değil. Milyonların ilgisini çeken bir spor olduğu kadar birçok yönüyle ekonomik, siyasi ve toplumsal bir olay biçiminde değerlendirdiği futbol ve futbolun “nakli”, “naklen yayını” alanında Abidin Dino futbol tarihine kalıcı bir imza atmıştır. Kalıcı bir iz bırakmıştır. The Word Cup 1966 vesilesiyle.

İngiltere’de düzenlenen ve futbolu yaratanların kazandığı Şampiyona’nın maçlarını belgesel filme çekerek. Öğretici ve kalıcı derslerle yüklü harika bir belgesel yaratarak. Hafızalardan silinmeyen.

19. Yüzyılın ikinci yarısında, bu işin uzmanlarına göre 1863’te İngiltere’de, yaratılan ve 20. Yüzyıla hız kazanan, dünyanın dört bucağına, bilhassa Brezilya’ya, yayılan futbolun kısa tarihinde

futbolun nakli alanında bir devrim yaratan bu belgeselde Abidin daha önce Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde (SSCB) öğrendiği ve uyguladığı sinema yöntemlerini bir kez daha gerçekleştirdi. Yeni buluşlar yarattı. Bir belgeselle belgesel filmde ödüller kaazndı, sinema tarihinin unutulmazları arasına girdi. Az şey sayılmamalı. Abidin Dino'ya yakışıyor.

Bu çalışmada bu yaratıcılığın kısa tarihini aktarmaya çalışıyorum.

Tarihde iz bırakanları unutmamak arzusuyla.

Abidin Dino bizdendir.

Abidin Dino karikatür, resim, öykü ve şiir ustasıydı. Türkiye ve SSCB'de sinemada ve tiyatrodada dekoratör ustasıydı. İngiltere'de dünyaca tanınan belgesel ustası. Bilinmesinde yarar var.

M. ŞEHMUS GÜZEL

PARİS, 3 KASIM 2022

YENİDEN SİNEMA

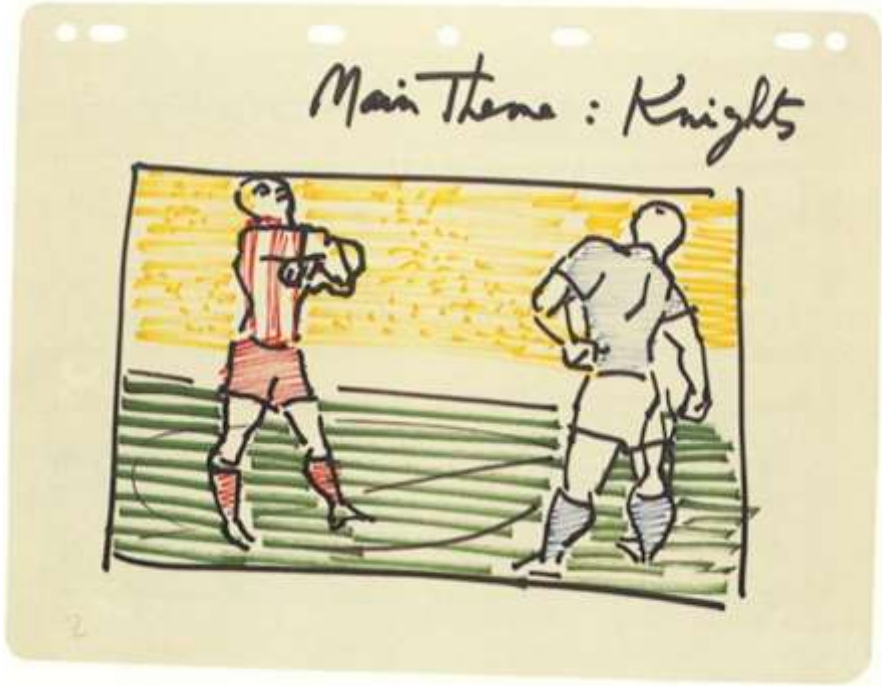
1965, 1966 ve 1967’de Abidin Dino birçok ugraşı arasında yeniden sinema ile de yoğun bir biçimde ilgileniyor, içli dışlı oluyor.

Münevver Andaç ile Nâzım Hikmet’in yaşamına ilişkin olacağını sandığım bir film girişimi için mektuplaşmaları, Ocak 1966’da Moskova’ya resim sergisinin açılışı için giderken Varşova’da gara gelen Münvevver’le iki satır sohbet etmeleri başka birçok şeyle olduğu gibi bu konuyla da ilgilidir. Bu film için yapılanların ayrıntılarını ve sonucunu henüz bilemiyorum. Bu filmin maalesef gerçekleştirilemediğini ise biliyoruz.

Abidin girişimlerine rağmen o filmin meraklılarına sunulmasını sağlayamadı ama bizzat yönetmen sıfatıyla yaratıcılarından biri olduğu ve Türkiye’de “Altın Goller” ismiyle gösterilen film önce Ekim 1966’da İngiltere’de ve sonra 1 Mayıs 1967’den (şaka değil) itibaren Türkiye’de ve birçok ülkede daha futbolseverlere ve meraklı seyircilere takdim edildi. İngiltere’de, Türkiye’de ve bütün dünyada eleştiriler olumluydu, seyircilerin izlenimi de. Belgesel film çok tutuldu. Bu film birçok açıdan taşıdığı özellikleriyle büyük ilgi topladı. Birazdan göreceğiz.

Abidin Dino böylece herkese nasip olmayacak bir biçimde belge film yönetmeni olarak uluslararası üne kavuştu. Sinema tarihi üzerine kitaplarda ve sinema ve sinemacılara ilişkin ansiklopedilerde ismine ve izine rastlanıyor.

Abidin Dino ismini Türkiye’de de duymayan kalmadı. Günlük gazetelerimiz filminden günlerce söz ettiler : Londra’da yapılan galasından, sonrasından, Türkiye’de gösterime girmesinden ve gelişmelerden.

“Şövalyeler”.

Doğrusunu isterseniz filmin çevrilmeye başlamasından itibaren medya, bilhassa günlük gazeteler, filme ve yönetmenine yakın ilgi göstermiş, Abidin Dino ismi bu vesileyle defalarca gazetelerimize yansımıştı. Bir örnek olarak, filmin Londra’da yapılacak “galasından” birkaç hafta önce, 21 Eylül 1966’da Yeni Gazete’de yayınlanan haberdeki şu satırları okuyalım :

“Dino, ‘bu film tekniskop tekniği ile çevrilmiştir’ demiş ve son olarak şunları eklemiştir: ‘İkiyüz bin feet film çevirdik ve bunu iki saatlik bir film yaptık. Renklidir, final maçı da on dokuz kamera ile çekilmiştir. Sahaya makinaları yerleştirmek için dokuz çukur kazılmış, [final maçındaki] meşhur ihtilafı [tartışmalı] gol pozisyonu çekilmiştir.”

Bu pozisyon filmde yavaş çekimle ikinci kez gösteriliyor ve golün gol olduğu apaçık görülüyor. Yaşasın abidinik kameralar.

23 Eylül 1966 tarihli Cumhuriyet'te, İlhan Selçuk "Pencere"de şunları yazıyor :

Abidin Dino "Şimdi de Londra'da yapılan Dünya Futbol Kupası maçlarının filmini hazırlamaktadır. Yirmi-otuz kişilik bir büyük kadronun başındadır. İki saat sürecek film, on dokuz kemarayla çekilmiştir. Renklidir. (...) Abidin Dino'nun Dünya Futbol Kupası filmini çok merak ediyorum."

Filmin Londra'daki ilk gösteriminden sonra ilgi daha da arttı.

GALA LONDRA'DA

Film önce 3 Ekim 1966 pazartesi sabahı Londra medyası gazetecilerine gösterildi.

Sonra 5 Ekim çarşamba gecesi “Londra galası” yapıldı.

Galaya Abidin ve film ekibiyle birlikte 1966 Dünya Kupası'nı kazanan İngiltere futbol takımı oyuncularını da katıldı.

Abidin Dino'ya “coşkun tezahürat yapıldı”.

4 Ekim 1966 tarihli The Daily Mail'de Cecil Wilson'un kaleme aldığı haberde şu satırları okuyoruz :

“Adına ister belgesel, ister haber filmi deyin, ama Dünya Kupası maçlarını anlatan 108 dakikalık bu film, birçok konulu filmi yaya bırakıyor. Televizyonda maçları izlediğinizi sanıyorsunuz belki, ama bu filmdeki renkleri, yakın plan çekimleri, ağır çekimleri ve dondurulmuş kareleri gördüğünüz zaman heyecanınız daha da yoğunlaşıyor. Film, konunun içinden dramatik ve komik olayları seçip çıkarmış ve İngiltere'nin finaldeki başarısının isterik bir zafere dönüşmesine değin herşeyi anlatmış.”

Filmin bu başarısı da bizim gazetelere yansdı elbette.

Bir örnek olarak 8 Ekim 1966 tarihli Hürriyet gazetesine bir göz atalım isterseniz :

Haber birinci sayfadan ve hemen manşetin altından, “Bir Türk rejisörü Londra'da alkışlandı” üst başlığıyla ve iki fotoğrafla birlikte veriliyor. Demir Baran Sarol Londra'dan bildiriyor, yazım biçimine dokunmadan aynen aktarıyorum :

Birinci fotoğrafta birbirinden güzel dört bayan, birinin elinde futbol topu, ve güya futbol takımı formalarıyla poz veriyorlar. Fotoğrafın altında “GALA gecesinde misafirleri futbolcu kıyafeti giymiş İngiliz dilberleri karşılamıştır. (...)” notu hemen dikkat çekiyor.

Genç ve güzel bayanlar “The Football Stars of 16 Nations in Goal” yazan dev bir film afişi önünde poz vermişler.

Haberin başlığında ise şunlar yazılı: “Abidin Dino’nun rejisörlüğünü yaptığı ‘DÜNYA KUPASI’ filmi çok beğenildi”.

Bu başlığın hemen altında ise “Film bir-iki aya kadar Türkiye’de de gösterilecek” bilgisi veriliyor.

Başlığın solunda ikinci fotoğrafa bakıyoruz : Abidin ve Güzin de bize pardon objektife bakıyorlar :

Abidin papyon kravatlı, takım elbiseli, pardösülü, elleri ceplerinde. Güzin de pardösülü, siyah gözlüklü ve tebessümle bakıyor.

Zorlu geçen uzun ve güneşi her yoklamada bulunmayan Londra günlerinden, rutubetli, uykusuz ve belalı gecelerinden sonra beklenen anın gelmiş olmasından ikisi de son derece memnun.

Evet Abidin'in aylarını alan, büyük özenle hazırlayıp oluşturduğu belgesel film nihayet beyaz perdede.

Sarol haberinde şunları da ekliyor :

“Futbol sahasındaki heyecanı sinemaya getiren Abidin Dino'nun yalnız maçlara önem vermeyerek bazı mühim ve artistik detayları da zaman zaman ön plana alışıni eleştirmenler çok başarılı bulmuşlardır. Gala gecesi İngiliz Millî Takımı oyuncularını da rejisör Dino'yu tebrik etmişler, oyun sırasında kendi hallerini tesbit eden bazı espriler için şakalaşmışlardır. Türk rejisörüne yapılan büyük tezahürat Türk kordiplomatiğini de çok memnun bırakmışdır. Dino'ya çiçekler yağdırılmış, dakikalarca rejisör ve yardımcıları alkışlanmışlardır.”

Abidin Paris'teki ve Fransa'nın başka kentlerindeki sergilerinin açılışı için her zaman Paris Büyükelçiliği'ne davetiye göndermiştir ; bu Abidin için bir ilke meselesiydi, bir tür mesaj iletmekti “Bakın Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bir sanatçınız sergi açıyor, açılışa sizin de katılmanızı bekliyor” demekti.

İşte aynı bağlamda filmin galası için, Londra Büyükelçiliği'ne ve Konsolosluğuna davetiye gönderdiği veya gönderttiği ve Büyükelçilik'ten ve Konsolosluktan da diplomatlarımızın galaya katıldığı anlaşılıyor. Bu doğal, çünkü filmin çekimi için Londra'da geçirdikleri birkaç aylık zaman dilimi içinde Abidin'in ve Güzin'in işleri elverdiğinde, bir parça boş zamanları olduğunda diplomat çevrelerden tanıdıkları ile zaten ilişki içinde olduğunu, onları

oturdıkları şık mahallelerde ziyaret ettiklerini biliyorum. Güzin'le birkaç defa konuştuk.

Abidin'in ailesinden ve bizzat kendi gençlik günlerinden gelen diplomatik çevrelerle dostluğu da sürüyordu. Abidin'in arkadaşlarından ve yakın akrabalarından zaman içinde konsolos, başkonsolos, büyükelçi olanlar eksik değildi. İşte Osman Okyar, Hamit Batu, Refik İleri hemen ilk akla gelenler... Dahası da var.

“Technicolor” ve “techniscope” olarak ve o günün en ileri teknolojisiyle çekilen filmde, 1966 İngiltere Dünya Futbol Şampiyonası, sadece maçlar, oyuncular, hakemler, antrenörler, yöneticiler, gazeteciler ve seyircilerin gösterilmesiyle yetinilmemiştir. Maçların öncesi ve sonrasıyla Londra ile maçların yapıldığı diğer kentler, Liverpool, Middlesbrough, Birmingham ve insanları, bir maçın ötesindeki futbol tutkusu, maç süresindeki ve hemen bitimindeki yaşam ve benzeri konular derinlemesine, toplumbilimsel bir bakış açısıyla, futbolun ekonomi politiği, siyasi ve toplumsal önemi açılarından da yansıtılmıştır.

Abidin'in futbola merakının çocukluk ve ilkgençlik yıllarına indiğini anımsamalıyız. Çocukluk ve ilkgençlik yıllarında sportif çalışmalarının başında yüzme ve futbol geliyordu. Yazın yalıdan Boğaziçi'ne dalmak, yüzerek Anadolu yakasına gitmek ve dönmek herkesin yapacağı iş değil(di). Abidin cesaretle yapıyordu. Abidin Boğaziçi'ndeki (ç)akıl-taşlarını tek tek tanıyordu. Tanıklarının yalancısıyım.

Gerçek hayatta ve filminde Abidin futbolu sadece top oynamak ve doksan dakikalık bir maçla sınırlı bir eylem olarak görmedi asla. Bu konudaki düşüncesini bakın nasıl açıklıyor :

“Futbol 90 dakikalık basit bir oyundan mı ibarettir ? Futbola miyop bakanlar için evet, ama biraz daha yakından bakınca, futbol

topunun içinde büyük bir dünya saklı, rengârenk bir film... Maçın başlama düdüğünden çok önce festival başlar sokaklarda, bir cümbüş futbol rüzgârına karışır, insanların içi kıpır kıpır, en güzel kıyafetlerini donanırlar, renk renk bayramlıklarını...”

Nitekim Abidin, filmini hazırlamaya başlamasından itibaren, Londra'nın popüler mahallelerini, futbolla yatıp futbolla kalkan gençlerini, “pub”larda futbol konuşup “futbol içen”, maçı televizyon ekranlarından izleyenleri, “ultralarını”, fanatiklerini, “fanlarını”, “ taraftarlarını”, kadın ve erkeklerini, genç ve yaşlılarını, çocuklarını, ara sokaklarını kaydetmiştir. Bu film, belgesel film, tarihe iz bıraktığı gibi, aynı zamanda bir Londra Hikayesi boyutuna kavuşmuştur. Evet kendine özgü, abidinic bir Londra Hikayesidir bu.

Abidin Dino filminin hazırlıkları için Londra'ya yerleşmiş, filmin çekimi ve maçların sonrasında eserinin en iyi şekilde sonuçlandırılması, renklere ilişkin kimi derdin çözülmesi, montajı, müziği ve benzer meseleleri en iyi biçimde kotarmak amacıyla bir süre daha Londra'da kalmıştır.

Abidin Dino böylece futbolun bütün yönlerini, spor olarak güzelliklerini, kimi oyuncunun “numaralarını”, hakem görmeden rakip oyuncuya tekme atanları, tekme yemeden ağır darbe yemiş, fena halde sakatlanmış numarasıyla yerlerde yuvarlananları, futbolun çirkin yönlerini, hakemlerin her zaman istenen ölçüde “tarafsız” olamamalarını, oyuncuların ve seyircilerin, yöneticilerin ve antrenörlerin sevinçlerini ve üzüntülerini de aktarmaya olanak bulmuştur.

İşte bütün bunların sonucunda Abidin'in filmi sportif bir kurgu yapıtı özelliği yanında toplumbilimsel ve tarihi bir inceleme havasına da bürünmüştür.

“Kendini beğenmişler”- Şövalyeler.

Abidin aynı zamanda bir futbol maçının filmi nasıl kotarılır, bir belgesel nasıl yaratılır konusunda uygulamalı ve kalıcı dersler bırakmıştır. Bu konuda bir örnek olmuştur. Birazdan İngilizce ve Fransızcasını sunacağım filmin hikayesini aktaran metinler, çekimine ilişkin ayrıntılı saptamaları, belirlemeleri ve notları bu açıdan önem kazanıyor. Öğretici niteliğiyle bilinmelerinde yarar olan belgelerdir bunlar.

“Altın Goller”den önce bir futbol maçı nasıl filme çekiliyordu ile sonra nasıl çekildi konusunu karşılaştıran herkes bunu hemen saptayabilir: Abidin bu filmle bu konuda bir yenilik örneği vermiştir. Abartma gibi de gelse bir çığır açmıştır demek zorundayım. O yıllarda maçları siyah-beyaz nakleden televizyonlar bile artık daha farklı bir biçimde maçları küçük ekrana yansıtmıştır. Abidin ilk kez maçların renkli çekimini gerçekleştirmiştir çünkü.

Abidin filmin çekiminden önce birçok, belki onlarca, kendi ifadesiyle “yüzlerce” çizgiyle, 1934-1937 döneminde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nde (SSCB’de) sinema alanında çalıştığı sırada bizzat bulup geliştirdiği “çizgi senaryo” yöntemiyle oyuncuların, seyircilerin ve bütün “kahramanlarının”, bir futbol maçının bütün aktörlerinin, hangi konumlarda kameralarca nasıl, hangi açılardan ölümsüzleştirilmesini, maçların hangi anlayışla çekileceğini, kameraların hangi açıdan hangi derinliklerle kaydedeceklerini özenle, büyük bir titizlikle kararlaştırmış, ağır/yavaş çekimlerin, yakın plan çekimlerin nerede, ne zaman, nasıl gerçekleştirilmeleri gerektiğini belirtmiş, futbola sanatçı gözüyle yaklaşımın en ilginç, en çarpıcı örneklerinden birini vermiştir.

Filmin çekimi ve kotarılması yine de kolay olmamıştır. Bunu Abidin Dino’dan dinleyebiliriz :

“Filme başlamadan önce, yüzlerce resim çizerek, maçların hangi anlayışla çekileceğini, kameraların ne zaman, hangi açılardan, hangi büyüklükte, nasıl yaklaşımlar ve uzaklaşımlarla konuyu deşeceklerini kararlaştırdım. Başka başka sahanlıklara yerleştirilen kameraların planlanması yanında, final maçında Wembley’de 4 kamerayı çukurlara oturtmak uğruna, İngiltere Futbol Federasyonu başkanı Sir Stanley Rous ile az mı tartıştık!

Alanın (sahanın) düzeyinden tut da, kale arkasına, ya da ışık kulelerine varıncaya kadar her şeyin hesaplanması önemli idi.

Kameraları talkie-walkie’lerle yönetmek de bana düşüyordu.

Fakat her şeyden çok, çizgi senaryonun fayda sağladığını düşünüyorum.

Rejisör olarak seçilmem de, bu hazırlık çalışması sonrasında kesinleşti.

Elbette rejisörün bir maçtaki olayları önceden bilmesine imkân yok, ancak belli bir durumda operatöre ondan beklenen şeyi anlatmak pekâlâ mümkün.

Örneğin oyuncularla hakem kavgasının hangi maçta patlak vereceğini bilmiyordum, ama kamaremanlara bu durumda nasıl çalışacaklarını anlatmıştım. Nitekim Arjantin-İngiltere maçında [oyuncuların kavga etmesi sahnesinde ve oyuncularla hakem arasında itişme kakışma çıkınca] resimlerim fazlasıyla işe yaradı.

Yaralanma (sakatlanma), kırmızı kartla oyundan çıkarılma, penaltı, seyircilerin tutumu ve takımların özelliğine göre birçok konunun nasıl çekilmesini arzuladığımı önceden belirttim.

Hiçbir kamera başıboş çalışmamıştır.

Renk konusu, maçlardan önce, 'Technicolor' uzmanları ve çekicilerle başka başka saatlerde ve hava şartlarında yapılan deneylerle araştırıldı, kararlaştırıldı. İngiltere'de, yağmurlu bir günde, saat 19:00'dan sonra biten bir maçı renkli olarak çekmek olanaksız sayılıyordu, biz bunu aştık ve geç saatlerde bile renkli film çekmeyi başardık.

Filmin renkli baskısında, laboratuarda ayrıca önemli değişiklikler yapıldı. Bugün artık belirli bir negatiften bambaşka renkler elde edilebiliyor, kimi söndürülebiliyor, hatta büsbütün değiştirilebiliyor.

Ama iş bununla da bitmiyordu:

Maçlar sönük geçseydi, ne yapılacaktı? O takdirde, maçlar kadar, maçlar sırasında Londra şehrindeki hayata, maç dışı futbol tutkusuna geniş yer verilecekti. Vakit kaybetmemek için, bu parçalar çekildi de... Bir saatlik filmi sürdürecektik kadar bir Londra hikâyesi duruyor kutularda... Prodüktör Octavio Sonoret

(doğrusu : Senoret. MŞG) bu alanda sınırsız yetki vererek, Portobello Road mahallesinde acayip yaratıklardan tut da, Bibas (Biba) Boutique’teki tavus kuşu misali kızlara varıncaya kadar, küçük buluşlarla futbola bağlanmış anlatımları çekmemizi gereksiz bulmadı. Fakat maçlar ilginç olunca, kurgu sırasında bu sahneler, biraz üzüntü ile tekrar kutulara döndü.

Müzik ve konuşma (seslendirme, sunum) üstüne verilecek kararlar da az önemli değildi.

Hele seyirciler üstüne, büyük kısmı kullanılmayan neredeyse sosyolojik bir araştırma bile yaptık. Rastlantı değildi bunlar...

Filmde kalan parçalar bile, bu bakımdan belki ilginç...

Bunları anlatmaktaki maksadım, bu genişlikteki bir konuyu kavramanın sırf bir kurgu işi olmadığını belirtmek için... Tokyo Olimpiyat filminin Ichikawa (Kon Ichikawa. MŞG) gibi bir rejisöre çektilmesi, gelecek Kış Sporları Olimpiyatları’nın (Grenoble’daki Jeux Olympiques d’Hiver de 1968. MŞG) Lelouch (Claude Lelouch) ve (François) Reichenbach gibi iki ünlü sanatçıya birden verilmesi bu çeşit konuların kurgudan öte zorluklar göstermesinden ileri geliyor.”

(Lelouch ve Reichenbach’ın belgeseli “Treize Jours en France” adıyla gösterildi. MŞG)

Abidin çalışma koşullarına ilişkin olarak şu noktaları da vurguluyor :

“(...) filmin kurgusu için geceli gündüzlü çalıştım. Bu uğurda, üçer kişilik, dört grup kurgucunun başında, aralıksız bir seçme sorumluluğunu yükledim. 300.000 feet (kimi yerde Abidin’in “200 bin feet” dediğini, kimi yerde “200 bin feet” yazıldığını geçerken belirtiyim. Bu fark montaj aşamasında filmde çıkarılan

bölümlerin hesabıyla ilgili olmalı. MŞG) filminden gerekli parçayı bulup yerine yerleştirmek için, belleğimizi fazlası ile kullanmamız gerekiyordu.

Tokyo Olimpiyat filmini 8 ay boyunca kurgulayan Japon sinemacıların bol vaktine karşılık, bana verilen zaman bir tek aydan ibaretti. Ayrıca, bir ay seslendirme ile renkli denetleme eklenirse, 2 ay gibi rekor sayılabilecek bir süre içinde, filmi kontrat tarihine yetiştirdik.”

Abidin Dino Arşivi’nde, yaptığım araştırmalarda Abidin’in özel kağıtları arasında bulduğum belgelerden “Tokyo Olimpiyatlarına” ilişkin film üzerine pek çok belgeyi ayrıntılı bir şekilde incelediği anlaşılıyor.

Abidin’in uzun ve sıkı ön hazırlıklardan sonra başladığı ve başarıyla bitirdiği film seyircilerden tam not aldı. Londra’dan sonra birçok başkentte ve kentte gösterildi.

Daha sonra İtalya’da, Almanya’da, vb. Günümüzde videosunun izlemek mümkün.

1 MAYIS 1967'DE "ALTIN GOLLER" TÜRKİYE'DE

FLAHERTY Ödülünü kazanan film ALTIN GOLLER ismiyle Mayıs 1967'de Türkiye'de gösterime girince İstanbul ve Ankara başta, gösterildiği yer yerde gerçek bir olaya dönüştü. Neredeyse siyasi ve ciddi toplumsal bir olaya. O günlerin mutlaka görülmesi gereken filmiydi.

ATLAS SİNEMASINDA

2. Zafer Haftası

Dünyaca tanınmış Futbol yıldızlarını ve onların
şahâne gollerini heyecanla seyredeceğiniz
büyük film

1966 Dünya Futbol Şampiyonası

ALTIN GOLLER

(GOAL)

Renkli — Sinemaskop — Türkçe

Rejisör : ÂBİDİN DİNO
Spiker : HALİT KIVANÇ

Dilek Film

Seanslar : 12.00 — 2.15 — 4.30 — 6.45 — 9.15

TERA: 902 — 5141

Radar Reklam: 350 — 5093

"Altın Goller", İstanbul'da, Atlas Sineması'nda "2. Zafer Haftası"nda.

“Altın Goller”, İstanbul’da, İstiklala Caddesi’ndeki ünlü Atlas Sineması’nda 1 Mayıs 1967’de gösterime girdi ve “2. Zafer haftası”nı da aynı sinemada kutladı. Daha sonra sürdü mü ? Kaç hafta sürdü ? O günlerin gazetelerine bakmak lazım.

Türkçe gazetelerde, afişlerde ve duyurularda rejisör olarak sadece Abidin Dino ismi var. Marketing nedeniyle ve bir türk rejisörün başarısını hakıyla vurgulamak için böyle bir yol izlenmiş olabilir. Bu filmin bir değil iki rejisörü vardı. Yeri gelince daha ayrıntılı bir biçimde göreceğiz. İngilizce ve italyanca afişlerde, birçok duyuruda, ingilizce ve diğer dillerdeki gazetelerde ve değişik yayın organlarında düzenli olarak iki yönetmenin ismi veriliyor : Abidin Dino, Ross Devenish.

Duyurularda görüldüğü gibi, Türkiye’deki gösterimlerde filmin hikayesini anlatmak için ise o günlerin en tanınan “sesi” Halit Kıvanç seçilmiş. Harika bir tercih. Başka bir duyuruda filmin Halit Kıvanç tarafından “en güzel esprileriyle TÜRKÇE’leştiril”diği belirtiliyor. Kuşkusuz.

Gazete ilanlarında filmin en önemli özelliklerine vurgu yapılıyor : “Renkli-Sinemaskop-Türkçe”.

Saat 12’de başlayan ilk seanstan sonra dört seans daha var.

İstanbul’da filmi izleyenler arasında Hüseyin Baş, Cevat Çapan, Jak Şalom, Celal Üster gibi Türk Sinematek Derneği kurucuları ve üyeleri, dönemin gençleri, üniversitelileri, gazetecileri, liselileri, sanatçıları, futbolcuları, diğer spor dallarının oyuncularını, sinema ustaları, aktörleri, bayan oyuncularını, yazarları, çevirmenleri, öğrencileri, sinemaseverleri bulunuyor.

Celal Üster epey zaman sonra kaleme aldığı, 21 Haziran 2016’da sunduğu, künyesini kaynakçada verdiğim, “Abidin Dino’nun attığı ‘Gol’” başlıklı makalesinde şunları belirtiyor :

“‘Gol!’ filmini, kupanın ertesi yılı Atlas Sineması’nda izleme olanağı bulmuştum. Dino’nun ‘Gol!’ünde futbolun ötesinde bir şey vardı. Hem insanların âyine gelir gibi geldikleri çağdaş tapınaklar, stadyumlar; hem onların küçük tanrıları, çim sahada topla insanları büyüleyen futbolcular; hem de hiç yitirilmemesini dilediğimiz insani değerler...”

TEMMUZ 1967 : YENİ SİNEMA DERGİSİNDE ABİDİN DİNO

Türk Sinematek Derneği yayın organı Yeni Sinema dergisi Goal ! üzerine, bir ihtimal Mayıs veya Haziran 1967’de, bir yazı yayınladıktan kısa bir süre sonra Paris’teki Abidin Dino’dan bir mektub alıyor ve bu mektubu Temmuz 1967 tarihli 8. sayısında “Altın Goller üstüne” başlığı ile okuyucularına sunuyor. Önce şu notu ekleyerek :

“1966 Dünya Futbol Şampiyonası’na dair, bir Türk san’atçısının, Abidin Dino’nun yaptığı filmin, yönetmenin filmine katabildiği ruhbilimsel inceleme ve kişisel özellikler yönünden bütün dünyada ilgi ile karşılanmış başarılı bir film olduğunu, film oynadığı zaman kısaca belirtmiştik. Geçenlerde aldığımız bir mektupta, Sayın Dino, bu kısa eleştiri vesilesiyle, filmi hakkında çok ilginç bazı bilgiyi bizlere vermektedir. Mektubun, belge-filmin çeşitli nedenlerle gelişemediği ülkemizde, özellikle sinemayla uğraşan kişiler tarafından ilgi ile karşılanması gerektiği kanısındayız.”

Daha sonra mektub aynen yayınlanıyor.

Ve sonuna şu not düşülüyor :

“Sayın Abidin Dino’ya gerçekten yararlı açıklaması için teşekkür ederiz.”

Birçok kaynakta, kimi kez nereden alındığı da belirtilmeden, aktarılan bu mektuptan geniş parçaları bu çalışmada filmin hazırlanması, çekimi ve sonrasına ilişkin konularda aktardım. Burada yinelemeyeceğim.

Abidin'in filminin ülkesinin en iyi sinemaseverler, sinema eleştirmenleri ve Sinematek'in kıymetli yazarlarınca beğenilmiş olmasından gurur duyduğundan eminim. Uzun mektubunun bunun samimi bir işareti olduğunu da ekleyerek.

Bu ilişki Abidin Dino ile Sinematek'in kurucuları Hüseyin Baş, Jak Şalom ve Cevat Çapan arasında kalıcılaşacak bir dostluğa da kapıyı açıyor. Nitekim Abidin Mayıs 1969'da, 1952'de terkettiği ülkesine, "İstanbul Gözler Kapalı" ismi verilen yeni sergisinin açılışı için döndüğünde onu karşılayanlardan Cevat Çapan, Abidin Dino'nun geldiği gün yaşadıklarını ve hemen sonrasını şöyle anlatıyor:

"Filmin gösteriminin ardından övgü dolu eleştiriler alan Abidin Dino yanılmıyorsa 1969'da uzun bir ayrılıktan sonra ilk kez Türkiye'ye döndüğünde, onu yalnız ünlü bir ressam değil, aynı zamanda başarılı bir film yönetmeni olarak selamlamak istemiştik. Türk Sinematek Derneği'nden Hüseyin Baş, Jak Şalom ve ben Yeşilköy'de onu karşılamış, tam kalacağı eve götüreceken, pasaport kontrolü yapan görevli kendisinin I. Şube'den istendiğini bildirmişti. Biz de onunla birlikte Sansaryan Han'a gidip gereken işlemin tamamlanmasını beklemeye başladık. Bu uzun bekleyiş, bizim için eğlenceli bir sinema söyleşisine dönüştü." (Yayın yönetmenliğini Celal Üster'in yaptığı P Dergisi'nde Cevat Çapan anlatıyor.) (O günün ve ertesi günün hikayesini, üç çiltlik Abidin Dino, 1913-1993 başlıklı çalışmamın ikinci cildinde anlatıyorum : Kitap Yayınevi, İstanbul, 2008, s. 202-204.)

ALTIN GOLLER ANKARA'DA

Ankara'da Sıhhiye'de gösterildiği, yanılmıyorsam adı Gölbaşı olan, sinema önünde daha ilk gününde uzun kuyruklar oluştu. Türkiye'de sinema tarihinde belki ilk kez sinema önlerinde o kadar uzun kuyruklar görölüyordu.

Hele o kuyrukta yer alanlar arasında göze çarpanlar ise tam anlamıyla sanki Bir Mayıs gösterisine katılmak için biraraya gelmiş yüzlerdi. Tarihi yüzler. Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencisi olarak birçok arkadaşım, aklımda kaldığına göre İstemihan Talay, Uluç Gürkan, Mehmet Can, Hurşit Kemal, Savaş Dizdar, "Sarhoş" Macit, Mustafa Gündeşlioğlu, "Moruk" nam-ı diğer Yakup Maltaş ve diğerleriyle gittiğimizde örneğın Mehmet Ali Aybar'ı, Sadun Aren'i, Behice Boran'ı da, Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) önemli yöneticilerini ve çiçeği burnunda milletvekillerini de, onlarla birlikte tanınan üyelerini ve militanlarını da kuyrukta görmemiz mümkündü.

Filmi onlarla birlikte seyretmekse başlıbaşına siyasi bir eyleme dönüşüyordu ve hele ekranda "Direct by Abidin Dino" yazınca salondan harika ve kalbî bir alkış yükseliyordu. Alkış sürüyordu.

Hani maçların çekiciliği, heyecanı, filmin güzelliği bizi alıp götürmeseydi orada kalkıp "Akın var güneşe akın/Güneşi zaptedeceğiz/Güneşın zaptı yakın" demek te mümkündü.

Çünkü o günlerde, daha önce ve daha sonra olduğu gibi, Abidin Dino ismiyle Nâzım Hikmet ismi birbirinden asla ayrılmıyordu. İşte o nedenle ve bizzat Abidin'in namuslu ve hakiki bir sanatçı olarak tanınması sonucu ona ve yaptıklarına ilginin artması da son derece doğaldı.

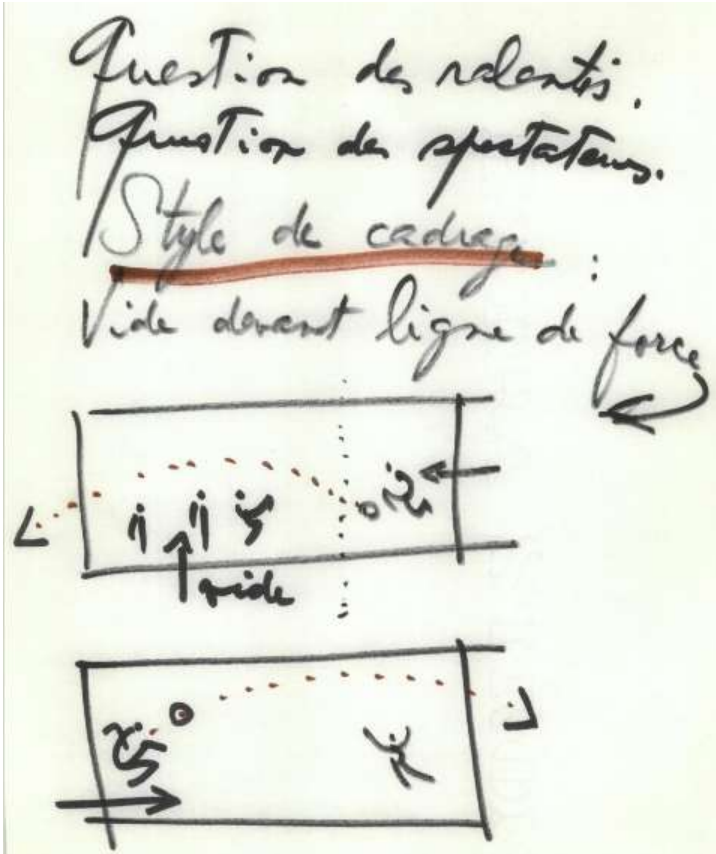
Şolohof'un Ve Durgun Akardı Don ciltlerini de yutuyorduk aynı zaman dilimi içinde.

Yani neresinden bakarsak bakalım “doluyduk”. O günlerde zaten iktidarı almak üzere olduğumuza da inanıyorduk. Hani bir veya iki seçim sonrasında bu iş çözülecek gibiydi. Bu kadarını da artık gelin gençliğimize verin.

Evet o sıralarda umut dolu günler yaşıyorduk. TİP Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde onbeş evet onbeş milletvekiliyle, bir veya iki senatörle temsil ediliyordu. Aralarında yıllardan beri Akşam'da ve gittiği her gazetede “Taş”larını ve köşe yazılarını okuyarak adam olmaya çalıştığımız Çetin Altan gibi dev bir yazar, maraton koşucusu, bilim adamı ve iyi siyasetçi Mehmel Ali Aybar ve herbiri bir diğerinden mütevazi işçi önderi sendikacı milletvekillerimiz vardı ve onlarla övünüyorduk. Sadun Aren hocamızdı. Behice Boran kız arkadaşlarımızın modeliydi. Evet evet böyle giderse yakında Sosyalizm bayrağını TBMM'ne dikeğimize yüzde yüz garanti gözüyle bakıyorduk. Umutla doluyduk ve küçük bir bulutun üstünde dolaşıyorduk. Kızılay'da, Kurtuluş'ta, Bahçelievler'de, Dikimevi'nde, Cebeci'de, Ulus'ta.

“STYLE DE MOUVEMENT”, ÇEKİM ÖNERMELERİ, NOTLARI

On sayfalık, ingilizce ve daha çok fransızca olarak yazılmış, ilk sayfasında “Kameranın kullanımı” biçiminde çevirebileceğimiz “STYLE DE MOUVEMENT” başlığı bulunan, renkli ve elle yazılmış abidinik metinde çekime ilişkin kurallar, belirlemeler, notlar yer alıyor.

Bu metinden Abidin'in çizgileri bulunan bir sayfayı bilgi vermekiçin sunuyorum.

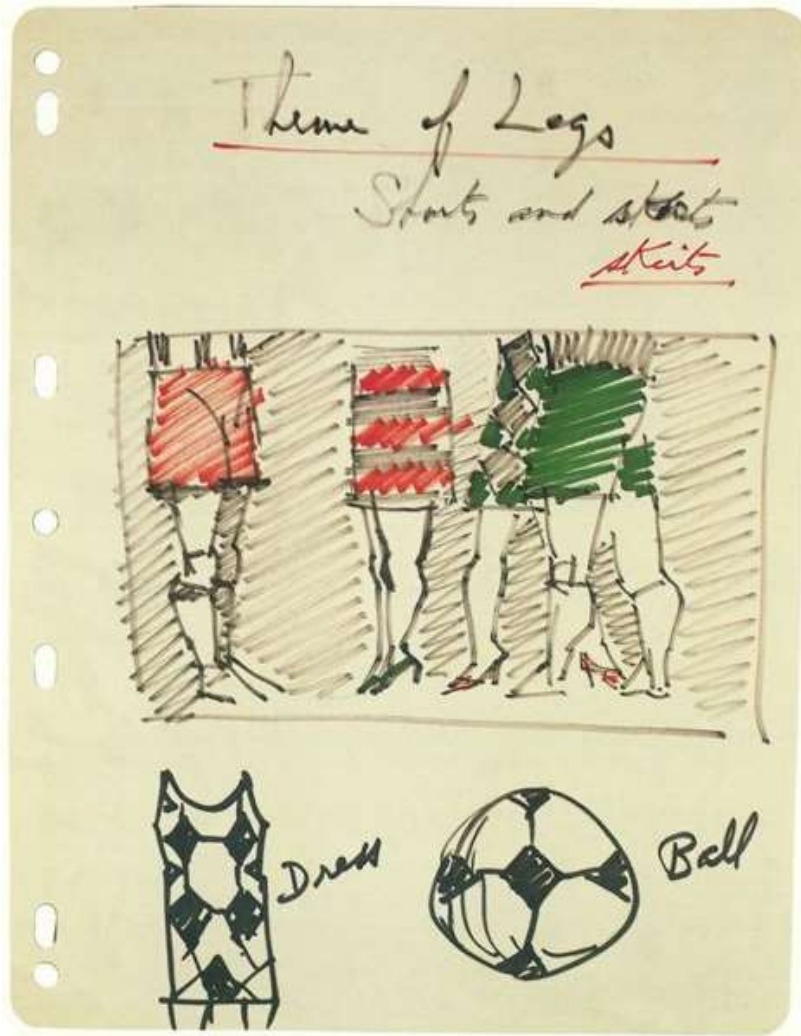
Metni kelime kelimesine çevirmeyeceğim, serbest bir uyarlama ile türkçeleştireceğim : Genel hatlarıyla Abidin'in metnine sadık kalarak kimi eklerle yetineceğim. Arada sırada metinde bulunmayan bir veya iki şey de katarak. Kimi parantez içinde. Kimi serbest.

Başlıyorum :

Kamerayla, hareket halinde, seyirciler ve oyuncular arasında bulunmak, dolaşmak. Kamera omuzda olan-biteni çekmek. Ayaklar ve bacaklar ve kramponlar gibi futbolcuları o ilk anlarında en çok meşgul eden şeyleri es geçmemek. Ayrıntılara dikkat etmek.

Bu metinde saha içinde ve saha dışında önemli, can alıcı noktaların, olayların, gelişmelerin anında yansıtılması öncelikle belirtiliyor.

Takımların sahaya çıkış anı. Soyunma odaları önünde ve/veya çıkış tüneline bir olay olursa hemen çekilmesi de. Örneğin Korelilere çıkış tüneline küfür edilmesinin...

Ayaklar (foots), bacaklar, giysi, top (ball). Football eşittir : Soccer.

Ulusal marşların söylenmesinin, oyuncuların ve seyircilerin tavrıyla, çekimi.

Takımların forma renkleri ve renk ilişkileri.

Sesler, tek tek ve grup halinde seyircilerin buldukları ruh hallerini yansıtacak görüntüler. Gürültü-patırdı, şamata ve tezahürat için kullandıkları aletler...

Giysileri.

Her dilden konuşmalar, bağırımlar, sloganlar, tezahürat.

Alkışlar. Küfürler.

Seyirciler ve futbolcular arasında kameranın kesintisiz dolaştırılması.

Kadraj, yavaş/ağır çekim ihmal edilmeden.

Kent. Varışlar. Antremanlar. Enformasyon merkez(ler)i, bugünkü turizm büroları gibi ; bir kenti tanımak için gerekli plan, rehber kitaplar, kitapçıklar ve benzeri belgelerin edinilmesi. Butiklerin, mağazaların, iyi ve hesaplı otel ve lokantaların saptanması, adresleri, kimi alışveriş anları.

Ulaşım. Trafik vb. Metro/subway/underground. Şehir ve şehirler arası otobüslerle ulaşım. Otomobil, taksi. Londra'nın pek ünlü ve asla eskimeyen koyu siyah renkli taksileri...

Farklı futbol pabuçları olan oyuncularını tesbit ve görüntülemek.

Sert Uruguaylılar ve türküleri.

Arjantinlilerin çığlıkları, haykırışları.

Brezilyalıların Pele türküsü.

Kuzey Korelilerin yurtsever türküleri. Korelilere çıkış tüneline küfür edilmesi.

Farklı diller, şiveler. Memleket havaları.

Dinsel simgelerin görüntülenmesi, futbolcuların varsa (ki var : örnekleriyle. Bilhassa Güney Amerikalılarda ve hele Brezilyalılarda) hurafelere inanmışlıklarını sergilemek.

Kendine özgü giysileri olanlar. Kimi kalecinin özel giysisi.

Züppeleri, giyime kuşama önem ve öncelik verenleri. Erkek ve kadınlardan süslü püslüleri. Jigoları.

Yiyecekleri, içecekleri (reklam yapmadan). Büfeleri. Seyyar satıcıları (flamalar, bayraklar, kaşkollar, şapkalar, kasketler, lahmacunlar-şak “bol hardallı hot-dog please”, gazete satıcıları). Atıştıranları.

Dondurulmuş kareler, yararları ve rolleri.

Seremonileri, olayları hızlı bir biçimde yansıtmak.

Tek seçicileri, antrenörleri, masörleri, doktorları, hakemleri, yedek oyuncularını, sakatlananları göstermek. (Yedekler çok az yansıtıldılar, hemen hemen hiç. Oyuncu değiştirmeler de yansıtılmadı.)

Stadyuma girişlerde bilet denetimini çekmeli.

Güvenlik güçlerini. Üniformalı ve kimi atlı polisleri. Güya “görünmeyen” ama ütülü pantolonları ve tertemiz gömlek ve lekesez çeketleriyle kendilerini hemen ele veren sivil polisleri.

Yazılı ve görsel basın elemanlarını, fotoğraf çekenleri ve diğer gazetecileri ve onlar gibi bir maçın önemli diğer aktörlerini de. “Görünmeyenleri” de...

Soyunma odalarını. Duşları. Reviri.

Bahiscileri. “Spor-totocuları”, para kazananları ve yitirenleri, zar atanları, pek belli etmemeye çalışsalar bile.

Gol atanların sevincini, gol yiyenlerin üzüntüsünü de.

İzleyicilerin birbiriyle kenetlenmesini de. Meksikalıların çok geniş kenarlı hasır şapkalarını da. Bir içim su esmer güzellerini de. Esmeralda’yı da. Konçita ile Lola’yı da.

Seyircilerin milli marşları, yurtsever türküleri söylemelerini de. Yineliyorum.

Sakatlananları, çekilen acıları, sağlık sorumlularını, doktorları da, ilk yardım elemanlarını da. Meraklılarını da...

Ünlü sporcuları, aktör ve aktristleri, “yıldızları”, müzisyenleri, ünlü şarkıcıları, tanınan siyasetçileri de göstermeli. Asılızadeleri de.

Maç öncesi gün.

Maç günü.

Maça hazırlık.

Sahaya çıkış : Seyircileri selamlamak. Rakip takım oyuncularıyla centilmence tokalaşmak. Bazen sert sert bakmak.

Hakemlerle el sıkışmak. Yazı-tura. AYAKTA.

İlk devre. Ara (half time / "haftaym"). İkinci devre.

Maç bitişi.

Maç sonrası : Stadyumda ("şeref turu" veya ağlama faslı, skor tablosu).

Maç sonrası : Kentte : Sokaklarda, lokantalarda, barlarda, gece klüblerinde, diskoteklerde... Soho'ya ugramayı unutmadan.

Bu metinde ve hemen sonraki metinde birinci sayfadan son sayfaya kadar elle yazılı satırları ve diğer metinlerde elle yazılı olanlarını sanatçımızın abidinik sanat eserleriymiş, çok iyi bir hattatın kamyş kaleminden çıkmış gibi seyretmek te ayrı bir göz bayramı olabilir. Bilinen

İşte böylece aniden Londra'daki yolculuğumuz yeni bir ivme kazanabilir ve Abidin'le eskilere kadar gidebilir : Kendimizi, Abidin'le, sanatçımızın İstinye'de Nuri Hoca'nın hat sanatını izleyerek bu sanattan etkilendiği günlerde bulabiliriz, birdenbire :

"İstinye'deki küçücük evinde, Hattat Nuri Hoca'ya misafirliğe giderdik Arif'le beraber (ağabeyi Arif Dino), 'meşk'lerinde bulunur, kahvesini içerdik." (Bu konudaki biraz daha geniş bilgiyi Abidin Dino 1913-1993 başlıklı üç çiltlik çalışmamın ilk çilinde bulabilirsiniz, s. 86-87).

Abidin'in hat sanatından etkilenecek çizdiği/yazdığı bu belirlemeler ve notlar birer sanat eseri olarak saklanabilir. Sayfa sayfa çerçevenip duvara bile tırmanabilir.

“QUELQUES REMARQUES SUR LA REALISATION DU ‘WORLD CUP 1966’”

Abidin Dino Arşivi'nde belgeselin yaratılmasına ilişkin ustamızın elle yazdığı ve bizzat numaralandırdığı altı sayfalık bir metin daha var : Abidin bu metinde kimi gözlem ve saptamalarına yer vererek, bir tür “gözlere şenlik bayram” dediği futbolu, seyircisini, maçını bütün özellikleriyle, genel bir yaklaşımla ele alıyor.

İlk sayfalardaki seyircinin, ortalama bir seyircinin tanımı, tarifi, tavır ve davranışlarının irdelenmesi epey dikkat çekici. Örneğin “maçı izlerken seyirci de oynuyor vekili/temsilcisi/tuttuğu takımın oyuncusu aracılığıyla” diye yazıyor.

“Seyircinin tribündeki yerine göre maça katılımı, heyecanı, duygulanması farklı olabiliyor.” Abidin topografiden, seyircinin oyunun o andaki aksiyonuna “uzaklığından”, “yakınlığından”, duygularının bu ölçütlere göre değişebildiğinden söz ediyor...

Hakem kararlarının tartışılmasından, tartışmaların sübjektifliğinden de. Kararların ister istemez yanlış algılanmasından da. Abidin, “Heyecan ve tutku, takım taraftarlığı kararların tartışılmasında eğemen oluyor” kanısında.

Kimi kez gerçeğin ortaya çıkması için filme, kamerayla çekilmiş aksiyonun yeniden izlenmesine ihtiyaç olduğunu yazıyor.

Abidin yıllar ve yıllar sonra futbol maçında tartışmalı pozisyonlarda çekilmiş filme, küçük ekrana bakılmasının yararlı olacağını o günlerde öneriyordu. Filmin defalarca izlenmesi sayesinde GERÇEĞİN ORTAYA ÇIKACAĞINI belirtiyordu.

Nitekim İngiltere-Almanya final maçında İngilizlerin üçüncü gölünde böyle bir durum yaşandı : Geoff'un şutu üst direğe çarptıktan sonra kalenin içine düştü, oradan da yeniden sahaya... Gol var mıydı yok muydu tartışması başladı ve sürdü. Oysa filmde aksiyon yavaş çekimle ikinci kez gösterildiğinde topun kale içine girdiği açık bir biçimde görülüyordu. Bu nedenle hakem gol kararı verdi. Ama bu gol spor tarihine "Ghost Goal" / "Kayıp Gol" adıyla geçti. Sağlık olsun. Geçen gün filmi yeniden seyrederken pozisyonu bir kez daha izledim ve "golün kaybolmadığını" net bir şekilde saptım : Goal VAR !

Buradaki VAR İngilizceden geliyor : İngilizcede "video assistant referee", KISALTINCA VAR OLUYOR. Son zamanlarda neredeyse bütün maçlarda sık sık karşımıza çıkan üç harf.

Abidin birkaç kameranın değişik açılardan maçı çekmesinin de tartışmalı durumlarda işe yarayacağını belirtiyor.

Metnin ilk üç ve hatta dört sayfası seyirciye ilişkin.

Yarı final maçları öncesinde, o aşamaya ulaşan takımların çok sayıdaki taraftarlarının İngiltere'ye hücum etmeleri üzerine, futbolun "toplumsal yönünün, etkisinin" arttığını, genişlediğini yazan Abidin değişik ülkelerin değişik halkları arasında daha iyi anlaşılmanın ilk adımlarının atıldığını yazıyor. Taraftarlar tren, otobüs, uçak gibi ulaşım araçlarında, otellerde, stadyumlarda, ve değişik mekanlarda karşılaşılıyor ve birbirleriyle kaynaşmaya başlıyor. Abidin, 1966'da, "spor, barış içinde birlikte yaşamak konusunda ihmal edilmez bir arabulucudur" diye yazıyor (sayfa 4 ve 5).

Keşke öyle olsa(ydı).

O yıllarda belki henüz futboldaki şiddet, taraftarlar arasındaki “düşmanlık” daha sonraki yıllardaki dramatik boyutları almamıştı ama futbolun barışçıl yönü de henüz tümüyle ispat edilmemişti.

Abidin’in umuduna ben de katılıyorum. Ama sonraki yıllar maalesef umduğumuz sonuçları getirmedi. Yazık oldu ama yine de gelecekte umudumuzu kesmiyoruz.

“Bir maç beyinle ve ayaklarla oynanır” diye yazan Abidin metnin son sayfalarında futbolcunun rolünü anlatıyor.

Bütün unsurlarıyla maç analizini, maç analizinin nasıl yapılacağını da.

Altıncı ve bendeki son sayfası “au bord du terrain” kelimeleriyle ve nokta konmadan biten metnin sanki son birkaç sayfası güme gitmiş gibi. Bulan olursa lütfen haber versin.

Bu altı sayfa diğer metinleri, bilhassa birazdan serbest bir biçimde türkçeleştirilmiş şeklini sunacağım ingilizce metni, tamamlayıcı nitelikte.

Bu metni kelime kelime veya edebi bir şekilde türkçeleştirmenin metnin iç yapısına, abidinik şiirselliğine dokunmamıza neden olabileceği korkusuyla türkçeleştirilmesini uygun bulmadım. Abidin de böyle yapardı sanıyorum.

Nâzım Hikmet şiirlerinin fransızcaya çevrilmesi için Münevver Andaç’la saatlerce bir kelime üzerine konuştuklarına (tartıştıklarına demiyorum) tanık olduğum Abidin Dino’nun ille çeviri taraftarı olduğu söylenemez. Hele şiirlerin ve kimi metinlerin.

Bu çeviri yapmasına, hele çok yakın dostlarının eserlerini çevirmesine engel olmadı ama herşeyin çevrilmesinin de yandaşı değildi. Abidin kimi metin yazıldığı dilde okunursa

tadına varılır yaklaşımının yılmaz ve cesur savunucusuydu. Ben de aynı kanıdayım. Ustamı izliyorum.

BİR LONDRA HİKAYESİ : GOAL ! THE WORLD CUP 1966

Abidin Dino Arşivi'nde bulunan GOAL ! THE WORLD CUP 1966 başlıklı sekiz sayfalık daktilo edilmiş ingilizce metin maçların bitiminden sonra yazılmış gibi. Bir anlamda oynanan maçların ve şampiyona süresince maçlar etrafında dönen Londra ve taşra kentlerinin hikayesi.

Abidin tarafından yazıldığı sanılan bu metin ve Abidin'in kaleminden çıkmış dört kısa ek elyazısında çekimde dikkat edilen ve/veya edilecek kurallara da "vision" ve "sound" bölümlerinde ayrı ayrı değinilmiş.

Maçlar, sonuçları, o günlerin yıldızlarından Pele, Yaşin ve Eusebio gibi usta futbolcular hakkında kimi bilgiler bulmak ta olası.

Bu metni de aslına sadık kalarak türkçeye serbestçe adapte ettim.

Diğer iki metinde olduğu gibi, bu metni de kelimesi kelimesine, edebileştirerek türkçeleştirmenin metnin iç yapısına, şiirselliğine dokunmama neden olabileceği korkusuyla türkçeleştirilmesini uygun bulmadım.

Abidin de böyle yapardı sanıyorum.

Bu metin ingilizce olarak kalsın, ingilizce bilenler Arşiv'de bulup okusunlar umuduyla. Ama bu hikayeyi herkesin dinlemek isteyeceği önsezisiyle bu metnin ruhuna sadık kalarak ve filmi bir daha, özenle, ciddi ciddi not alarak, kimi kez kareyi / ekranı dondurarak, ikinci veya üçüncü kez dinleyerek izledikten sonra türkçe yeni bir metin yazdım : Burada bir çeviri olmayan ama asıl metne saygıda kusur etmeyen bu metni sunmak istiyorum.

İngilizce bilmeyenler offside'da kalmasınlar diye. Ben pasımı veriyorum. İngilizceye gol atıp atmamak size kalıyor :

Türkçe metne İngilizce başlığımı başlıyorum :

THIS IS LONDON AIRPORT

Film ve metnin ilk sayfası onaltı ülkenin milli takımlarının uçakla Londra'ya varışlarıyla başlıyor.

Gordon Banks bir şut atıyor bütün uçaklar havalanıyor.

Hayret, temmuz ayındayız ve Londra'ya kar pardon yağmur yağmıyor. Bulutlar bile barışçıl, dingin/sakin. Doğanın futbol tutkusu olmalı.

Radarlar fır dönüyor. Michael dinleniyoruz herhalde...

Londra havaalanı ana-baba günü, her takım ayrı ayrı kendi taraftarlarınca karşılanıyor. Müthiş bir heyecan ve tezahürat...

Değişik kültürlerin, farklı uygarlıkların temsilcilerinin, zenginliklerinin defilesi işte bu: Ses, söz, dil ve renk çümbüşü.

Herbirini bir diğerinden ayıran bir renk, bir maskot, farklı ve akılda kalıcı bir şey arıyor kameralar ve bulunca hemen yakalıyor, filmediyor ; örneğin "Sen mutlaka Arjantinlisin" deyip işaretliyor.

Buyurun kararı siz veriniz :

Arjantinliler hakiki birer kovboy :

Sanki danaları ve inekleri otlamaya bırakmışlar. İki dakikalığına. Birkaç maç için buraya kadar lütfen gelmişler. Başları dik, omuzları daha dik. Dimdik. Sürekli konuşuyorlar gibi.

Meksikalılar çok renkli, gülmeye dünden ayarlı yüzleri. Taraftarları epey orijinal giysileriyle dikkat çekiyorlar. Yüzlerinden tebessüm eksik olmuyor. Sanki "Önemli olan ille yenmek veya yenilmek değil, böyle bir şampiyonaya katılmak" diyorlar.

İşte Brezilyalılar : Pele en çok ilgi çeken ama diğer oyuncuların da taraftarı pek çok. Havaalanı tıklım tıklım. Brezilya Dünya Şampiyonu ünvanını koruyacak mı ? Henüz belli değil.

Şilililer : Belgesel filmin prodüktörü Şilili Octavio Senoret diye Şili milli takımına torpil yapılmıyor. Ama torpillermiyor da.

Uruguaylılar : Pek göremedik. Göze çarpmadan geçtiler sanıyorum, ne de olsa mütevazî çocuklar. Bir parça da sert mi ? Almanları hiç sevmiyorlar. Maçta epey tekme tokat attılar : Almanlara. Hakemle de itiş-kakış oldular. Hakemler genellikle Arjantinli ve Uruguaylı oyunculara çok sert davrandılar. Hele Arjantin-İngiltere maçında. Nedenini anlayamadık.

Macaristan Demokratik Halk Cumhuriyeti milli takımı o günlerin en iyi futbol oynayan, en belalı, en iyi takımlarından biri. Brezilya bile Macaristan'dan çekiniyor. Macaristan Brezilya'yı yenecek

nitekim. Hem de 3-1 ! Macarlar ilgi çekiyor. Oyuncular bunun fakında, için için kabarıyorlar.

Fransa henüz o kadar önemli değil. Milliler kasıl(a)mıyor. İyi oyuncular var ama iyi takım henüz oluşturulamamış. 1998'e kadar beklemek lazım Dünya Şampiyonu olmak için. Brezilya'yı yenerek hem de. Pardon Brezilya'sız final maçı anımsayan var mı ? Var : işte 1966 Dünya Futbol Şampiyonası finali. Birazdan göreceğiz.

İtalya. Teferruat. Sloganı "Forza İtalia !" ("Haydi İtalya !") tutmadı. Kameralar ilgisiz. Neden acaba ? Oysa Senyor Senoret 1950'lerin başında İtalya'da sinema alanında aktör, senarist, prodüktör olarak epey tanınmış, epey de rol kesmişti.

Portekiz : Her zaman çekinilen ama her seferinde yarı finalde mutlaka yenilen iyi takım. Bu yıl da öyle oldu. Eusobio yine ağladı. Portekiz iyi oynuyor, oyuncularını mükemmel. Şansı yok.

İspanya millileri formda değil. Kameraları da bu nedenle çekmiyor olmalı. Belki de kameralarla araları bozuk. İspanyolları pek göremedik bu sefer.

İsviçrelileri de pek göremedik. Hatta hiç göremedik. Ayıp oldu doğrusu. Dağlık ülkenin atletik sporcuları : Bu kesin ama iyi top oynuyorlar mı ? Son on yıllarda Kosovalılarla, Arnavutlarla iyi donatılmış, rakiplerine bilhassa Fransa milli takımına korku veren yeni takımla bir ilintisi var mı ? Göremedik ki yanıtlayabilelim.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti milli takımı da filmde yokları oynadı. Tekniği çok iyi birkaç oyuncuya sahip ama takımı iyi değil. Anlayamadık. Bilemedik. Yabancı gibi. Evet İngiltere'ye yabancı gibi gelip, yabancı gibi öyleeee gittiler. Brezilya maçında Pele'ye öyle tekmeler atılarkı sadece bu "başarı" için bile olsa Bulgarlara bir kupa verilmeliydi : "Futbol oynamaz ayak-bacak kırar" yazılı. Liverpool'da o gün yağmur bile yağdı.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) milli takımı en iyi dört takımdan biriydi. Kare asın ası. Kalede Yaşın oldukça bu takımı yenmek zordu. Zor oldu. İmkansızdı. Ama oldu. En iyi dört takımın (England, Almanya Federal Cumhuriyeti, Portekiz'le) biri olarak çok alkış topladı. Yaşın'e özel alkışlarla saygıda kimse kusur etmedi. Kameralar da bu dört en iyiyi seçti. Kameraların kare ası buydu.

Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti ("Kuzey Kore") milli takımı birçok açıdan ilginçti : Futbolu kendilerine özgü bir biçimde fiziki gücü üst düzeylerde mütevazi tekniklerine katarak oynuyorlar ve bu taktikle kazanmaya çalışıyorlar. Birkaçı, belki birçoğu amatör, futbolu zevk için oynayanlardan oluşan gülyüz takım. Süratli oynayan Kuzey Koreliler topu alınca acil servis viteslerinde rakip kaleye doğru topluca ve bağıra çağıra akıyorlar. Hücum öncelikli. İngiltere'de de bildikleri gibi oynamaktan vazgeçmediler. Hücumu yönelik oyunları ve oynarken bizim nara atışlarımıza benzeyen bağrışmaları seyircilerin içten ve hakiki tezahüratında yankılandı. İngiliz seyirciler bilhassa bu takıma bayıldı : Samimi ve kalbî bir biçimde "Nord Korea ! Nord Korea !" diye çığlıklar atmaktan, topluca bu takımı tutmaktan özel bir zevk aldılar. Filmi izleyin, göreceksiniz. İngiliz seyirciler komünist mi ? "La classe ouvrière va au paradis (La classe operaia va in paradiso ; İşçi sınıfı cennete gidiyor)" filmini düşünmemek elde değil. Avrupalı uzmanlar, deneyimli spor gazetecileri, casuslar, istihbarat elemanları için Kuzey Kore'yi destekleyen seyircilerin analizi / anlaşılması / çözülmesi çok zor bir "bilmece", bir "sır" gibi kaldı. Acaba ?

Takımlardan England'ı unutmayalım. Ev sahibi takım. Maçlarını hep oniki kişi oynadı ve kazandı.

Onikinci oyuncusu genel olarak hiç bir maçta hiç bir şekilde vefasızlık etmeden takımını marşlarla, yurtsever türkülerle, orijinal sloganlarla destekleyen kendi seyircisiydi.

Belki bir, belki iki maçta onikinci veya onüçüncü oyuncu olarak orta hakemlerden biri, bir de belki bir yan hakem England milli takımıyla birlikte oynadı denebilir. İsimleri kayıtlarımda. İsteyen olursa açıklayabilirim. Belki de yeri gelince yazarım. Maksat spor olsun.

Onaltı milli takımı takdimimi bitirdiysem ve bu takdim sizce yeterli olduysa saymayı bırakalım ve İngilizlerin duyurduğuna göre “Futbol Tapınağı” sıfatını kazanmış Wembley’e koşalım : Dünya Futbol Şampiyonası bugün açılıyor çünkü.

WELCOME !

Açılışı, ilgili bakanlar, sorumlu yöneticiler, birkaç prens çok sayıda kont mont gibi malum zevatla yerini almış spor meraklısı ama daha çok at yarışları tutkunu Kraliçe yaptı. Gülerek ve neşe içinde. İngiltere'nin birinci olarak bitireceğinden sanki haberli.

İngiliz gençlerin bayraklarını taşıdığı milli takımlar, ingilizce yazılış biçimiyle isme göre dizili biçimde sırayla sahaya çıktılar. Alkış derecesi takımına göre değişti.

İsviçre milli takımını bu defile sırasında da göremedik, sadece bayrağını ve bayrağını taşıyan İngiliz genci görebildik, bir-iki saniye sürdü. Bu ne hız !

Takımların takdimi, defilesi birkaç dakika sürdü. Filmde.

Takımların defilesi gerçekte bir parça uzun sürdü, biraz da esnetti.

Esnemeler bitince ilk maç başladı.

Başlangıç vuruşunu Kraliçe yapamadı. Kramponlarını Saray'da unuttuğu resmi bir açıklamayla duyuruldu ama buna kimse inanmadı.

İlk maç England ile Uruguay arasında yapıldı ve sıfır sıfır bitti. İngiliz seyircilerin başı çektiği muazzam ve hep bir ağızdan icra edilen sıkı bir slogan atıldı ve dakikalarca yineleni : " WE WANT GOALS ! WE WANT GOALS ! ". TRİBÜNLER SARSILDI.

Bu slogan bu şampiyonanın yinelenen sloganlarından biri olarak kaldı. Seyircinin, kendine ve futbola saygısı olan seyircinin, maça iyi futbol ve gol görmek için geldiği bundan daha veciz bir biçimde ifade edilemezdi. Meşin bir topun/yuvarlağın peşinde deliler gibi koşan veya koşturan 22 deliyi izlemeye değil gol ve dahası

“ goller ” görmeye geldiği daha işin başında sorumlulara yüksek sesle ve topluca böyle duyuruldu.

Mesaj geçti, bu slogan her maçta yinelendi. Fakat gol sayısı artmadı, bir iki istisna dışında.

Genel olarak daha önceki şampiyonalarda olduğu gibi bu kez de savunmaya öncelik verildi, her takım “önce savunma” biçiminde özetleyebileceğimiz gol yememeye ayarlı sıkı oyun disiplinine yüzde yüz uymaya çalıştı, futbolun sanatsal yönü bir parça ihmal edildi. Futbol keyfi tam anlamıyla alınamadı. Final maçı hariç : Zarlar o maçta sıkı bir biçimde atıldı. İngiltere kazandı. Hızlı koşmayalım, sırası gelince yazacağım. Bugün 11 Temmuz 1966, 30 Temmuz daha zaman var.

Seyirciler arasında çocukların ve kadınların varlığı dikkat çekti. Futbol kadın-erkek eşitliğini tanıyor. Çocuklara özel ilgi gösteriliyor : Geleceğin altın ayakları : Altın goller için.

Çocuklarla futbol hakiki bir şenliğe dönüşüyor, kameralar bir maçta yakaladığı bir çocuğu veya birkaç arkadaş grubu çocukları sevinirken, üzülürken, yakın plandan gösterdi. Bizler de onlarla sevindik, onlarla üzüldük... Çaputtan top peşinde koştuğumuz çocukluk günlerimizi anımsadık. Ne güzel şenliklerdi o maçlarımız.

İngiltere ikinci maçında Fransa milli takımını bir lokmada yuttu : 2-0. İlk gol apacık ofsayttı. Ama yan hakem kararlıydı, hık demedi. Fransa yenildi süklüm büklüm. Yan hakem takım mı tutuyor ?

Haydi o zaman hemen “press book” a gidelim. Gasteye bi telefon edelim : “Alllooo allo allo ulan Paris allo bee, Maurice sen misin evladım, fena yenildik, hem de ‘Rosbif’lere...”

Yetmedi mi ? Çıkıp Londra veya Liverpool sokaklarında dolaşmalı, hepsi birbirinin aynısının tıpkısı kırmızı kiremitten veya arduaz çatılı, iki katlı evlerini seyretmeli (mi ?).

Belki bir pube ugrar iki bira atarız. Belki. Fransız olduğu anlaşılana takılanlar sayıca yüksek. Dalaşmaya gelmez. O zaman otele dönmeli ve maç analizini seyretmeli (mi ?) Yenildik, kafam çok karışık, o halde belki en iyisi uyumak. UyuBAK !

Brezilya-Bulgaristan maçı tekme tokat yarışması gibiydi. Pele enaz üç savunma oyuncusunca tutuluyordu pardon tekmeleniyordu. Bazen ikisi birden tekmeliyordu. Bu konuyu Celal Üster adını andığım, kaynakçada künyesini sunduğum makalesinde çok iyi anlatıyor, aynen alıyorum :

“Dino’nun, o kupadaki Brezilya-Bulgaristan maçına getirdiği bambaşka yaklaşımı unutamam. O günlerde futbolun tüm güzelliklerini cisimleştiren Pele, bir değil birkaç Bulgar futbolcunun acımasız kiskacındaydı. Pele’yi oynatmamayı seçmişti Bulgarlar. Top daha ona gelmeden kendini yerde buluyordu. İki bir sakatlanıyor, saha kenarında tedavi görüyordu. Dino, burada, işin sırrını yakalamıştı: Pele’nin kenara alındığı dakikalarda tüm ses efektleri kesiliyor; Pele, tedavisi tamamlanıp oyuna döndüğünde, ses efektleri de geri geliyordu. Futbol, Pele’ydi; Pele, futbol. Yıllar sonra, Abidin’in, nasıl bir film düşlediğini açıklayabilmek için çizdiği taslaklardan kimilerinin altına ‘Gurur’, ‘Şövalyeler’ gibi notlar düştüğünü gördüğümde resim tamamlanacaktı. Futbol sahasında düşlediği ‘şövalye’yi Pele’nin kişiliği, direnci ve ustalığında bulmuştu Abidin. Yaralandığında gururundan en küçük bir ödün vermeyen, kuraldışı dövüşenlere aldırmaksızın her seferinde olanca soyluluğuyla savaş alanına dönüp onların karşısına dikilen bir şövalye!”

Cevat apan da Abidin'in futbolcuların kimindeki Őövalyelik ruhunu yakaladığını Şu satırlarında vurguluyor :

Abidin Dino'ya "göre bir futbol karŐılaŐmasında ana tema Őövalyelik, bir çeşit efendilik mücadelesi. Hakemin iki yanında el sıkıŐan takım kaptanları. Bu görüntü aynı zamanda ortaçağda karşı karşıya gelen iki zırlı Őövalyenin teke tek bir onur savaŐına giriŐmelerini çağırŐtırıyor."

Evet onca tekmeye rağmen yeniden ve yeniden sahaya döndü Pele. Dimdik.

Hatta bir bacağının sakat ve sargılı olmasına rağmen oyunu sonuna kadar götürdüğü bile oldu.

İŞte Pele aynı zamanda buydu. Teslim olmamak.

Günümüzde kimi ünlünün bir darbe yer yemez veya darbe marbe yemeden yere yuvarlanması, kendini yerden yere vurması, ah vahlar arasında kıvrınması, abartması nerede, Pele'nin tekme bile yese düşmemeye çalışması nerede ? Alo Roma, Milano beni duyuyor musunuz ? Son Avrupa Futbol Őampiyonasındaki italyan numaraları harikaydı örneğın. Hele İmmobile'ninkiler : "Çok büyük aktör".

Brezilya-Bulgaristan karŐılaŐmasında yağmur da yağdı mı ? Sonraki Meksika-Brezilya maçını nasıl oldu ? Sonucu gazetecilere sormalı...

Almanya Federal Cumhuriyeti ile Arjantin Federal Cumhuriyeti maçını kavgalı, döğüŐlüydü. Arjantinlilerin Alman oyuncularını tokatladığına bile tanık olduk. Almanlar "Uwe ! Uwe" diye tezahüratını sürdürdüler...

Kuzey Kore ile SSCB maçında seyirciler Korelileri içten alkışladılar...
Kısa boylu Koreliler Sovyetler Birliği milli takımına yenildi. Boy farkıyla mı acaba ?

Maçlara biraz ara vermeli :

Londra'daysak Portobello Road'da çıkıp bit pazarına ugramalı,
belki tarihi bir şey bulup satın alırız. Belki. Kaldıysa.

Sonra Biba'ya gider en yeni, en son moda bir pantolon, bir kazak
(yaz günü kış için tedbir, yün kazaklar çok ucuz, hem Londra'da yazın bile kış zaten), bir çeket alırız.

Sonra Hyde Park'a gideriz. Nutuk atanlar türlü çeşitli, renkli
menkli. Yüzü, kolları, elleri, vücudu çizilmişler, resimlendirilmişler
bile var.

Kimi dini nutuk atıyor.

Kimi siyasi nutuk.

Laf atanlar da var. Üşütükler de.

Kadınlar kahkahalar atıyor. Genç ve alımlı bayanlar aralıksız
gülüyor. Kadınlar bu ülkede çoğunlukta. İngiltere'de kadın nüfus
erkek nüfustan biraz fazla : İkinci Dünya savaşı belasının mirası.

Haydi gelin hep beraber köşeye ("corner"/kornor) kadar
yürüyelim, yürürken dikkati elden bırakmayalım. Oradan, köşeden
Oxford Street'e çikalım. Bir "Steak House"a girelim. Birer veya
ikişer bira içelim, bir lokma bişey, herhalde et yiyelim. Patron da
garsonlar da futbolla sarılı.

Zaman yeterse Soho'ya da ugrarız...

Maç saati geldi mi ?

Geldi.

İtalya Kuzey Kore'ye yenildi. "Forza İtalya" diyenler üzüldü. Kore milli takımı İngiliz seyircilerin candan desteğiyle kazandı.

Portekiz-Kore maçıysa zıtların karşılaşmasıydı. Teknik ve hız ile fiziki güç. Tekniği iyi olanlar kazandı. Eusebio üç (müydü ?) penaltı atışıyla gol averajını artırdı.

SSCB yanılmıyorsa Macaristan'ı yendi. Maç sırasında meşin top gerçekten PATLADI. Olmaz olmaz demeyin. Oldu.

Almanya-Uruguay maçı apaçık kavgasıyla boksa yaklaştı. Uruguaylılar oynadı Almanya kazandı. Uruguaylı aslanlar oyundan atılanlarla yeni bir onbir kurabilirler miydi ? Meçhul.

Arjantin-İngiltere maçı da Almanya Federal Cumhuriyeti ile SSCB maçı da tekmeli tokatlı oynandı. Yaralananlar oldu. Yaşın'e büyük tezahürat yapıldı. Futbolu bırakacağı söyleniyor. Yaşın'e saygı kalbîydi.

Almanya-Arjantin maçında Arjantin kaptanı Antonio Rattin tartışmalı bir biçimde kırmızı kartla cezalandırıldı. Haksızlık yapıldı. Arjantililere göre hakem "yüzyılın vurgununu gerçekleştirdi". Antonio saha kenarından yürüyerek, hiç aceleye getirmeden ve hakemi gözleriyle "tarayarak", maçı izleyerek terk etti. Bu sahne a'dan z'ya çekildi, olduğu gibi sunuldu. Sonuna doğru bir parça yavaşlatılarak. Yoksa bana mı öyle geldi ? Arjantin bunun acısını İngiltere'den yıllar sonra çıkaracak.

İngiltere-Portekiz maçında iyi gördüysem Ürdün Kralı eşiyle birlikte izleyenler arasındaydı, elbette onur tribününde. Maçı 2-1'le İngiltere kazandı. Portekiz ilk yarıda yine Eusebio'nun penaltı golüyle öne geçti ama kazanamadı. İngiliz seyirciler Bobby'ye ve Gordon Banks'a büyük ve özel tezahürat yaptı...

“WEMBLEY IS READY”

Zaman ne kadar çabuk geçti. İşte 30 Temmuzdayız ve işte final :

SSCB’yi eleyen Almanya ile Portekiz’i eleyen İngiltere karşı karşıya.

Seyirciler arasında Kraliçe, başbakan, ilgili ve ilgisiz bakanlar, malum yöneticiler. Uluslararası boyutta tanınan ünlüler : İşte Cassius Clay nam-ı diğer Muhammed Ali...

Harika bir maç oldu : ilk yarı 1-1 bitti. İkinci yarıda önce 2-1, sonra 2-2 olunca heyecan İngiltere’nin kuzeyine kadar çıktı. Maç uzatıldı. Yarım saat dahaya ne dersiniz ? İyi deriz, gelsin. İşte hemen sonra iki gol daha ve İngiltere 4-2 kazandı. Dördün üçünü Geoff Hurst attı : “Hat-trick” deyimi hafızalara böyle not edildi.

Şampiyonanın en iyi oyuncusu olarak Bobby Charlton seçildi.

Eusebio dokuz golüyle Gol Kralı oldu.

Kupa’yı Kraliçe’nin elinden alan İngiliz milli takımı oyuncuları önce şeref turu atıp, seyircilerini selamladılar. Sonra zaferi soyunma odasında kendi aralarında kutladılar. Birkaç yudum bira içenler de oldu. Daha sonra hamam sefası. Sonra şenlik lokantalarda, gece klüplerinde devam etti.

İngiliz ve Alman seyirciler kendi köşelerinde bu unutulmaz ve tarihi anı biraz daha uzattılar. Birinciler zaferi kutladı. İkinciler “İyi oynadık ama kaybettik”le yetindiler.

Şenlik sokaklarda ve meydanlarda bütün gece sürdü...

Ertesi sabah Wembley kapandı. Londra alışılmış havasına büründü : İki katlı otobüsleri, atlı ve atsız polisleri, metrosu ve akışı yavaş içimi zor trafiğiyle...

THE FILM

“made by a Chilean actor, a Turkish artist and South African film-maker!”

Abidin için belgeselin montajı, müzikle donatılması ve benzeri birçok iş kalıyordu. Abidin filmini en iyi biçimde bitirmek için Ağustos ve Eylül aylarını da Londra’da geçirdi.

Film Ekim başında gösterime hazırды.

İlk gösterimi 3 Ekim 1966’da Londra’da gazetecilere yapıldı.

Eleştiriler övücüydü. İşte bir-iki örnek :

“an extraordinary film it is”.

“global hit”

“this production of Octavio Senoret is an excellent film”

“un succes mondial”

En ilginç, hangi tarihte yazıldığı hiç önemli değil, Robert-Claude Berube’nin imzasını taşıyan “L’avis de Mediafilm” başlıklı altı satırlık şu kısacık metindir. İşte aynen :

“Sans comporter le rythme et les aspects poétiques de TOKYO OLYMPIADE (aynen), ce film documentaire sur une compétition internationale demeure une des réussites du genre. Tout en donnant une excellente idée de la technique du jeu de soccer, les auteurs du film ont réussi à rendre les sentiments et les réactions des athlètes et des spectateurs de façon souvent dramatique. Le montage est habile et le commentaire, sobre et intelligent,

permet même aux non initiés de suivre avec intérêt toutes les péripéties du tournoi. Quant aux amateurs de ce sport, ils y trouveront certainement leur compte.”

Afişlere iyi bakan gazeteciler filmin üç yaratıcısını hemen tesbit ettiler :

“made by a Chilean actor, a Turkish artist and South African filmmaker”.

İlki Octavio Senoret adını taşıyor. Filmin yapımcısıdır. Şili doğumludur, bu doğru. Ama aynı zamanda İtalya’da ve Fransa’da da yaşıyor ve çalışıyor. Zaman içinde aktörlük sıfatına senarist, yapımcı sıfatlarını da ekleyecek. Ayrıntılı bilgileri aşağıda sunuyorum.

İkincisi Abidin Dino’dur. Biz tanıyoruz. Diğerleri Abidin Dino’yu SSCB’de Sergei Yutkeviç’in yönettiği ve 1937’de gösterime giren Madenciler / “Shakhtyory” filminin “directeur artistique”i / “Sanat yönetmeni” / dekoratörü olarak tanıyor. Ressam, yazar ve muhalif olduğunu da biliyorlar.

Üçüncüsü üçlü takımın en gencidir ve adı Ross Devenish’tir. Güney Afrikalı genç yönetmen. Ayrıntısını aşağıda sunuyorum.

Yayınlanan makalelerde ve haberlerde görünenler bunlar.

Octavia Senoret ile Ross Devenish’i bir parça tanıyalım diyorum.

OCTAVIA SENORET GUEVARA’NIN YAŞAM KRONOLOJİSİ

Octavia Senoret Guevara

“Gin” sitesinden “Chronologie de Octavio Señoret Guevara”yı aynen aktarıyorum, epey arayıp taradıktan sonra zar zor bulduğum tek fotoğrafıyla :

1924 21 Septembre 1924

Birth of Octavio Señoret Guevara

Valparaiso, Valparaíso Province,
Valparaiso, Chile/Şili.

1947 21 Juin 1947

Octavio Señoret Guevara worked at
Italian cinema

- 1 Février 1953

Italian cinema, Italy (Italie).

Age 22

1967 1967

Octavio Señoret Guevara worked at
Parlamont Studios.

Age 42

Parlamont Studios.

1990 6 November 1990

Death of Octavio Señoret Guevara

Age 66

Los Angeles, California, United States.

Wikipedia'dan "OCTAVÍO SENORET/Octavio Señolet" başlıklı bölümü de sunuyorum. Bir-iki minik ekle.

Da Wikipedia, l'enciclopedia libera.

Octavio Señolet Guevara, a volte accreditato come Octave o anche italianizzato in Ottavio (Valparaíso, 21 settembre 1924-Los Angeles, 6 settembre 1990), è stato un attore e produttore cinematografico cileno naturalizzato statunitense.

Indice

Biografia

Filmografia

Note

Biografia

Quinto figlio di Octavio Diego Señolet Silva e Rebeca Sibila Guevara Reimers – le altre erano sue sorelle, Sibila jr., Raquel, Maria Luisa e Margarita – nel secondo dopoguerra arriva in Italia dove inizia una carriera come attore nel cinema italiano durata sei anni, dal 1948 al 1953.

Il primo ruolo è da protagonista: quello di Alfredo Massi, centravanti di una squadra di calcio che viene irretito da una donna sua ammiratrice (Greta Gonda) per non farlo partecipare alla partita decisiva per l'assegnazione del campionato, nella commedia *11 uomini e un pallone* diretta da Giorgio Simonelli. Nella pellicola recita accanto a stelle del calcio dell'epoca quali Amedeo Amadei, Amedeo Biavati, Carlo Parola ed Héctor Puricelli.

Due anni più tardi è diretto da Luigi Comencini in *Persiane chiuse* nel ruolo drammatico di Edmondo, un gestore di locali ambigui.

In seguito appare in altre tre pellicole, diretto da Luigi Capuano, Giorgio Ansoldi ed Enzo Trapani.

Nel 1953 ha un ruolo minore nel film di William Wyler *Vacanze romane* con Gregory Peck e Audrey Hepburn.

Trasferitosi negli Stati Uniti d'America, appare ancora come attore tra il 1954 e il 1955 in una serie di telefilm imperniata sulle avventure dei tre moschettieri (con Domenico Modugno nel ruolo di Athos) della quale esce nel 1959 in Italia un film di montaggio, *Mantelli e spade insanguinate* e in seguito si dedica alla produzione.

Nel 1966 produce il film ufficiale del campionato mondiale di calcio disputato in Inghilterra, dal titolo *Goal! World Cup 1966*, e l'anno successivo, stabilitosi a Los Angeles, entra alla Paramount.

Nel 1990, pochi giorni prima di compiere 66 anni, decide di porre termine alla sua vita suicidandosi con un colpo di pistola.

Era sposato con Vera Valdor, dalla quale ha avuto due figli, Eliane Monique e Marco.

Filmografia (bir-iki ekle) :

11 uomini e un pallone, regia di Giorgio Simonelli (1948) (Afişte ismi ikinci sırada/ikinci aktör.)

Persiane chiuse, (Fransa'da : Les Volets Clos), regia di Luigi Comencini (1950-1951)

La muta di Portici, (Fransa'da : La Muette de Portici). regia di Giorgio Ansoldi (1952)

Viva il cinema!, regia di Giorgio Boldaccini, Enzo Trapani (1952)

Condannatelo!, regia di Luigi Capuano (1953) (Afişte ismi var).

Vacanze romane (*Roman Holiday*, *Vacances Romaines*), regia di William Wyler (1953).

Mantelli e spade insanguinate, regia di Nathan Juran e Frank McDonald (1959), film di montaggio

Note

(EN) Juan Ramon Velasco Barros, *Octavio Señoret Guevara (1924-1990) – Genealogy*, su *geni.com*, 23 maggio 2018. URL consultato il 15 marzo 2020.

(EN) *Octavio Señoret*, su *Internet Movie Database*, IMDb.com.

(EN) *Octavio Señoret*, su *Internet Movie Database*, IMDb.com.

(EN) *Octavio Señoret*, su *Internet Movie Database*, IMDb.com.

Bir fikir vermesi umuduyla 1953'te gerçekleştirilen Condannatela ! filminin teknik fişini sunuyoum :

Directed by	Condannatelo! Luigi Capuano
Release date	1953

Runtime

94 minutes

Cast

Milly Vitale

Franca

Charles Rutherford

Gianni

Ludmilla Dudarova

Carmela

Virgilio Riento

Don Benedetto

Turi Pandolfini

Simone

Nerio Bernardi

il barone

Ottavio Senoret

Lucio

José Jaspe

Ferdinando

Expand cast [+1]

Crew

Luigi Capuano

Director, Screenwriter

Armando Curcio
Screenwriter

Giuseppe La Torre
Cinematographer

Jolanda Benvenuti
Film Editor

Alfredo Montori
Production Designer

Alberico Vitalini
Composer: Original Music

BİR SERÜVENDİR “ALTIN GOLLER”İN YARATILMASI

“Altın Goller” serüveni Octavio ile başlıyor. 21 Eylül 1924’te Şili’nin Valparaiso kentinde (yerlileri kısaca “Valpo” der) doğan Şilili ve zamanını daha çok Avrupa’da, bilhassa İtalya’da ve elbette Roma’da geçiren, 1947’den beri sinema alanında çalışan, aktör olarak tanınan Octavio ile.

İsmi birkaç değişik biçimde söyleniyor ve yazılıyor : Octavio, Octavia, Octave, Ottavio vb.

İki soyadı var : Senoret ile Guevara.

Abidin’in Ocak 1952’de Roma’ya varmasından sonra girdiği ve hemen kaynaştığı sanatçı, ressam ve sinema dünyasında Octavio ile tanıştıklarını sanıyorum.

O günlerin Roma’sında son derece canlı, heyecanlı, cıvılcıvılcı bir yeniden doğuş, bir yeniden yaratım, bir yeniden toplumsallaşma yaşanıyordu. Herkes herkesle arkadaş olabiliyordu. Savaşı ve belalarını unutmak, yitirilen zamanı yakalamak umuduyla. Fellini La Dolca Vita’da bu yeni tür yaşamın değişik yüzlerini sergiledi, anlattı. Sıkıntı da vardı elbette.

Abidin Roma’ya varır varmaz kendini bu ortamda buldu. Bu hava Abidin’e hiç te yabancı değildi. Mayıs 1938’de terk etmek zorunda kaldığı Paris’teki hava sanki... Abidin Dino 1913-1993’ün üçüncü cildinin ilk sayfalarında Roma’daki bu havayı ve o günleri yansıtmaya çalıştım.

Abidin’in Roma’ya geldikten bir süre sonra tanıştığı ve tepeden tırnağa aşık olduğu (karşılıklı bir aşktır bu) Polonyalı sarışın güzel

Sophie Venek manken ve sinema oyuncusudur. Bu birlikte yaşama ve sürekli beraberlik te Abidin'in sinema dünyasıyla ilişkisinde ve kaynaşmasında belirleyicilerden biridir. Bunun tersi de doğrudur : Abidin sinema dünyasıyla içli dışlı olduğu için Sophie ile tanışıyor.

İkisi de yabancı iki can gurbette birbirine sıırsıklam sarılıyor. Adını andığım kitabımda Abidin'in Sophie Venek aşkını, çalışmamı yayınlanmadan önce okuyan Güzin'in de onayladığı gibi, yaşananlarıyla kısmen anlattım.

O sırada Ankara'da Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde (DTCF) doçent olarak görev yapan Güzin Dino, Ocak 1952'de kocasını İstanbul'dan ahla vah arasında yolcu ettikten sonra, yaz dinlencesini eşile birlikte geçirmek için Temmuz 1952'de Roma'ya geldiğinde Abidin'in Roma sanat dünyasıyla kaynaştığını görüyor. Bana Abidin'in o günlerini şöyle aktardı :

“Abidin herkesle tanışmış, konuşmuş, sergilere katılmış bile. Venedik Bienali'ne katılmış. O günlerdeki en iyi iki ressamla can ciğer dost olmuş bile. Bir sürü hanım ahbaplar edinmiş her şey tamam.” (Kitapta, s. 48).

Sophie konusunda Güzin'in kulağına kar suyu kaçıyor elbette. Güzin'den dinleyelim :

“Abidin'i biliyorsunuz, müthiş karizması var. Sophie ile tanışıyorlar Roma'da. Sophie Abidin'e aşık oluyor. Güzel kızdı. Abidin o sıralarda müthiş. Elini sallasa ellisi... dönemi.” (s. 44).

Böyle bir ortamda o günlerde birkaç filmde rol almış olan Sophie'nin 1952'de oynadığı La Nemica (Düşman) filminin teknik fişini araştırmalarımda bulunca adını andığım kitabımda sundum (s. 43).

Benzer bir biçimde Octavio'nun da 1948'den itibaren birkaç filmde rol aldığını bilince bu üçlünün veya dörtlünün veya bu sanatçı topluluğun karşılaşması neredeyse kaçınılmazdı denebilir.

Abidin'in İtalya ve Roma, Venedik ve Cenova ile ilişkisi, 1952 sonuna doğru, Sophie ile birlikte Paris'e gelmesinden sonra da sürdü.

Güzin 1954 yazında temelli yerleşmek üzere Paris'e gelince Sophie Abidin'den ayrıldı.

Ama Abidin'in İtalya aşkı bitmedi.

Bu aşk birkaç boyutlu bir şekilde hep sürdü :

Nâzım Hikmet'i italyancaya çeviren, Münevver Andaç'ın Türkiye'yi terketmesinde belirleyici bir rol oynayan Joyce Lussu ve eşi Emilio Lussu ile kimi yaz tatilinde biraraya gelmeleri akla ilk gelen. İkisi de İtalyan Komünist Partisi'nin inanmış militanlarından Emilio ve Joyce Lussu'leri yaz dinlencesi vesilesiyle ziyaretleri ayrıca anlatılmaya değer.

Emilio ve Joyce Lussu.

Dino ailesinin İtalya'daki dalının sevimli akrabalarını ziyaretler ikinci sırada gelir.

Fransız Komünist Partisi'nin gayri resmi kültür organı Louis Aragon yönetimindeki Les Lettres Françaises için Ağustos-Eylül 1960'da Roma'da düzenlenen Yaz Olimpiyatları'nı izlemek üzere Roma'ya gitmesi ve günü gününe çizgilerini göndermesi de anılabilir. (Bir dizi çizgisini adı geçen kitabımda sunuyorum : s. 61'den itibaren.)

Sergilerinin açılışı, seramik çalışmalarını sürdürmesi için gitmelerini ve benzeri nedenlerle yaptığı ziyaretlerini de unutmamalı.

Bütün bu git-geller, gel-gitler İtalya'nın başkenti ve Romalılarla ilişkilerinin pekişmesinde rol oynadı.

Octavio ile dostuğunda da mutlaka... Octavio ile Paris'te görüştükleri de tahmin edilebilir.

Octavio'nun hayatının tarihi dizimi ve filmlerinin tarihleri aktörlük işinin 1950'lerin sonuna doğru azaldığını gösteriyor.

İşte bu bağlamda Japonya sinemasının en üretken, siyasi iktidara en yakın ve en tutucu yönetmenlerinden Kon Ichakawa'nın, daha önce birkaç kez değindiğim, Tokyo Olimpiyatları belgeseli ve ilgi çekmesi örneği Octavio'yu harekete geçiren işaret oluyor. Bir kıvılcım.

The World Cup 1966'nın filme çekilmesi haklarını FIFA'dan bugünkü futbol pazarı rakamlarıyla kıyaslarsak sudan ucuza (bir kaynaktan onbeş bin dolar veya sterling yazıyor) satın alınca yönetmen olarak, bizzat Ross Devenish'in bir söyleşisinde « Octavio'nun dostu » olduğunu belirttiği Abidin Dino'yu seçmesi doğaldı gibime geliyor.

Octavio Abidin'in 1934-1937 döneminde SSCB'de sinemada çalıştığını, film çekmenin bütün girdi-çıkıtısında, bütün dallarında deneyim sahibi olduğunu mutlaka biliyordu.

Aynı zamanda veya bir süre sonra Octavio'nun Ross Devendish'i ikinci yönetmen olarak seçtiğini sanıyorum.

SERÜVEN BÖYLE BAŞLADI : BİR DEĞİL İKİ YÖNETMEN

Filmin bir değil iki yönetmeni olduğunu ingilizce ve italyanca afiş, duyuru ve gazete haberlerinden öğreniyoruz. Abidin'in yanında o sırada 27 yaşındaki Ross Devendish'i buluyoruz. Güney Afrikalı genç sinemacı sinema eğitimini İngiltere'de yapmış, Londra'da yaşıyor ve sinema alanına adımını atmış. Afişlerde iki yönetmenin isimleri ve soyisimleri yazılı.

Ross Devendish'in özgeçmişine ilişkin bilgiler ve kaynaklarda da Goal'a atıfta bulunuluyor. Burada bir örnek vermek mümkün.

"Ross Devenish

GOAL !

Réalisation

Assistance à la réalisation ou Réalisation de seconde équipe

Production

Ross Devenish est né le 15 novembre 1939 en Afrique du sud. Il est réalisateur et assistant réalisateur. Il est connu pour Goal! The World Cup (1966), The Guest: An Episode in the Life of Eugène Marais (1977) et Marigolds in August (1980)."

Ross Devenish Goal !'ın gösterime girmesinden birkaç ay sonra belgeselin aldığı bir ödülle.

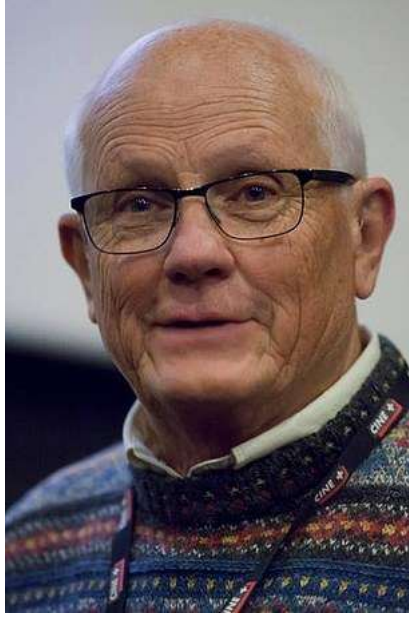
1966'da 27 yaşındaki Ross, o günlerde 53 yaşındaki Abidin Dino ile çalışıyor. Değişik söyleşilerinde Abidin'den övgüyle söz eden Devenish bir söyleşisinde filmin çekim ve hemen sonrası zamanlarını anımsayarak şunları belirtiyor :

“Octavio was handsome and polite, and perhaps a little aloof,” recalls Devenish. ‘I always felt closer to his friend Abidin, who was an artist: a painter, a writer and a wonderful storyteller.’

“Octavio yakışıklı ve kibardı ve belki bir parça mesafeliydi. Kendimi daima Octavio Senoret'nin dostu / arkadaşı / “friend” Abidin'e daha yakın hissettim. Abidin bir sanatçıydı : Bir ressam, bir yazar ve harika bir hikaye anlatıcısı.” (“ I always felt closer to his friend Abidin, who was an artist : a painter, a writer and a wonderful storyteller.” (Aktaran : Max Barlow. Makalesinin künyesi kaynakçada.)

Octavio ile yollarının bir daha kesişmediğini açıklayan Devenish Abidin'i daha sonra görüp görmediği konusunda bir şey söylemiyor.

Daha sonra yönetmenliği sürdüren Devenish birkaç çok iyi filme imza attı. Son yıllarda daha çok Agatha Christie'nin pek ünlü Belçikalı detektifi Hercule Poirot'nun anketlerini anlatan televizyon filmleriyle dikkat çekti.

Ross Devendish son yıllarda. Hep yönetmen.

TAM TAKIM TEKNİK KADRO

Bir yapımcı, iki yönetmen sadece üç kişi ediyor.

25 veya 26 kişilik “milli” burada “milletlerarası” kadroyu oluşturmak için kolları sıvıyoruz :

Jenerikte iyi saydıysam 16 belki 17 kamera ustası var ; bir daha saymalı mı ? Belki saymalı. 19 Kasım 2022’de bir daha saydım : 3 şef kameran, 13 kameran toplam 16 oluyor.

Şimdi sayımız 19.

Müziği düzenleyen ve yöneten, cazi parçalar harika, dramatik ve epik olanlar da : John Hawksworth. Etti 20. Seyircilerin bizzat çaldığı müzik aletleri ve değişik türden çalgıları da stadyumlara doğal bir müzik yayıyor. Bu da seyircilerin hediyesi. Seyircilerin yurtsever türkülerini de unutmuyoruz. Ne de ulusal marşlarını söylemelerini.

Fransızca “commentaire”, ingilizce “commentary” denilen türkçeye anlatı/açıklama/açıklama/yorum gibi çevrilebilen metni yazan / commentary written by : BRIAN GLANVILLE. Etti 21. Glanville gazeteciler tarafından çok övülüyor : Kimi Glanville için “novelist and sports writer supreme” diye yazıyor.

Sonra “written by prestigious sport writer, novelist Brian Glanville”den söz ediliyor. Kiskanmamak elde değil.

Commentary’yi seslendiren / spoken ise aktör Nigel Patrick. Etti 22.

Production executif : David Plumb. Etti 23.

Sound recordists : 6 kişi.

Supervising editor : Jeanne Hendelson. 1 kişi.

Editors : Jack Knight (“şövalye” soyadı) ve 2 kişi daha.

Photographie consultant : Michael Samuelson.

Executive producer : Michael Sullivan.

Kadro tamamlandı mı ?

Aşağı yukarı evet. Sayımız 30’u bile geçti. Tamı tamamına 35 kişiyiz. Hakiki bir takım.

Yeter mi ?

Yeter.

Yetti de.

“Final maçıında son dakikalarda ve uzatmalarda iş/final-maçı biraz daha sürerse filmimiz kalmayabilir” diye heyecanlanan Ross Devendish, çekimi kazasız belasız bitirmeleri üzerine derin bir nefes alıyor. Anlatan kendisidir.

Bu topluluk, bu tam kadro teknik takım, 11 Temmuzdan 30 Temmuz kadar canla başla gece ve gündüz çalıştı ve spor tarihine kalıcı bir eser bıraktı. Orijinalini, renkli menkli, Ross Devendish muhkem bir mekanda bizzat kendisi yıllarca saklı tutmuş. Yıllar sonra bu filmi yeniden gösterime sokmak için her yere başvurulmuş, müze şu bu aranmış taranmış ama film bulunamamış. Birinin aklına Ross’a danışmak gelmiş. Ne iyi ki Ross’un öngörüsü sorunu çözmüş. Filmin tozu mozu alınmış, gözden geçirilmiş, kimi renk ve benzeri soruna çare bulunmuş ve yeniden gösterime sokulmuş. İyi de olmuş :

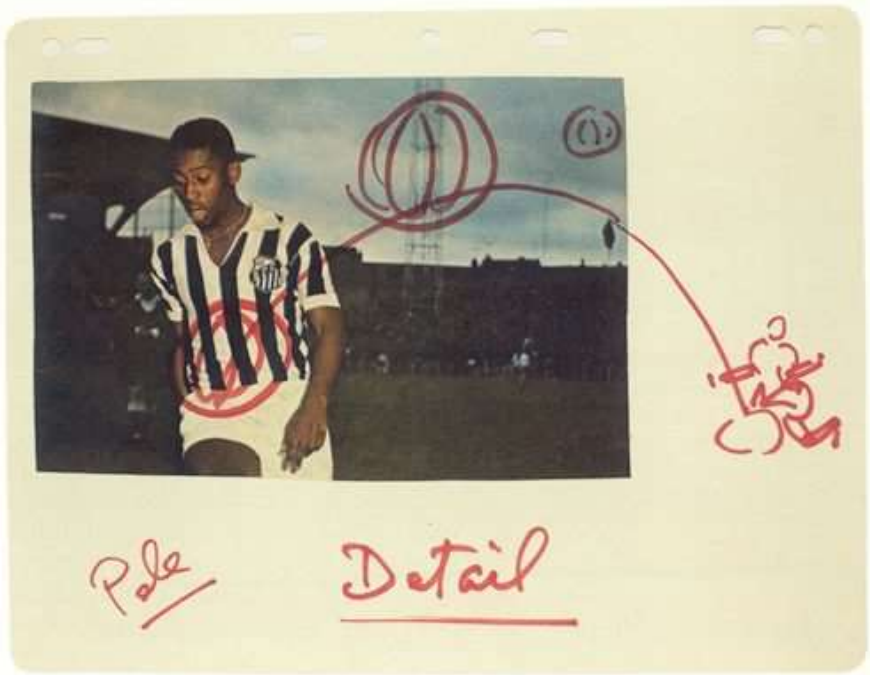
Bu takımın, bizim takımın, emeği boşa gitmiş olmaktan kurtulmuş. Ortak hafızamızın bir parçası da.

Yaşşşşş Ross !

Abidin Dino kolektif bir biçimde yaratılan ortak eserin yok olmaktan kurtulduğunu ve yeni bir gençlik kazandığını öğrenmekten mutludur mutlaka. Abidin'e göre, imece yöntemiyle çalışmak ve yaratmak iyidir. Adanalı yıllarında çevre köylerin emekçileriyle ortaklaşa yarattıkları piyesleri gibi. "Kazanmak için kolektif oynamalıyız" derdi Abidin. Katılıyorum. Abidin gibi saantçılara sahip olmak herkese nasip olmaz, kıymetini bilelim. Kolektif oynayalım. Bu maçı kazanmak istiyoruz çünkü. Abidin'le veya Abidin'siz. Ama mutlaka. Evet bir gün mutlaka.

Renkler ve biçimler.

KAYNAKÇA

- Çetin Altan: “Taş: Sükan, Terzi Sıtkı, Abidin, vs...” , Akşam, 9 Ekim 1966.
- Matt Barlow: “World Cup Soccer 1966”, The Daily Mail, 30 Kasım 2020, updated: 1 aralık 2020.
- Robert-Claude Berube: “L’avis de Mediafilm”, altı satırlık övücü tanıtım, metin içinde sunuyorum.
- Güneri Civaoglu: “Topla sevişme”, Milliyet, 22 Ekim 2020.
- Cevat Çapan: “Cevat Çapan anlatıyor”, P Dergisi.
- Cevat Çapan: “Abidin mutluluğun filmini çekiyor”, Hürriyet, 26 Eylül 1998. P Dergisinin “Spor ve sanat” başlıklı özel sayısından aktarılıyor.
- Abidin Dino: Abidin Londra’da Dünya Kupası Maçlarını Filme Alırken, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002, yeni baskısı da yapıldı sanıyorum. Ama maalesef henüz okumak olanağı bulamadım. Abidin’in birkaçını değişik kaynaklardan edininip bu çalışmada sunduğumuz bir içim su renkli çizimleri için şart. Kitaptaki çizimlerinin tamamının 84 adet olduğunu bir makalede okudum.
- Güzin Dino : Gel Zaman Git Zaman, Can Yayınları, İstanbul, 2000.
- Charles Greville : “117 cameras ! 46 hours of film ! Goal !”, The Daily Mail, 4 Ekim 1966.
- M. Şehmus Güzel: Abidin Dino, 1913-1993, üç cilt, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2008. ekitap.ayorum.com sitesinde Abidin Dino üzerine ücretsiz sunduğumuz şu ekitaplarımıza da bakılabilir:
- Abidin Dino’ya Dair, 7 Aralık 2019.
- Abidin Dino Adana’da, Şubat 1943-Mayıs 1945, Aralık 2020.

- Tiyatroda Abidin Dino, Eylül. 2021.
- Abidin Dino Tarihindeki Yanlışları Düzeltiyoruz, 25 kısım 2021.
- Abidin Dino'nun Türkiye Aşkı, Aralık 2021.
- M. Şehmus Güzel: Footbusiness Futşenlik, Eylül, 2019, ekitap.ayorum..com sitesinde ücretsiz sunduğumuz ekitap.
- İmzasız: “ Ressam Abidin Dino Dünya Kupası (Wold Cup 1966) filmini hazırlıyor”, Yeni Gazete, Londra (HA), 21 Eylül 1966.
- İmzasız: “Kicks in Camera’s Eye: New Soccer Film Has Fast Pace”, The New York Times, 19 Ocak 1967.
- İmzasız: “Altın Goller Üstüne”, Abidin Dino'nun belgesel filmine ilişkin mektubu, Yeni Sinema, Sayı: 8, Temmuz 1967,
- İlhan Selçuk: “Pencere: Abidin Dino'nun filmi”, Cumhuriyet, 23 Eylül 1966.
- Umur Dağlı ve Önder Özdemir: “Sinebellek: Bölüm 2, Abidin Dino”, 25:58 dakika, 20 Ocak 2020, “İşçi Filmleri Festivali” vesilesiyle.
- Demir Baran Soral: “Bir Türk rejisörü Londra’da alkışlandı”, Hürriyet, 8 Ekim 1966.
- Justin Stewart: “Goal! World Cup 1966: England’s Triumph in Tecnicolor and ‘Scope”, The Measure, 6 Ağustos 200.
- Celal Üster: “Abidin’in şövalyesi Pele”, Radikal Kitap Eki, 31 Mayıs 2002. Üster bu makalesinin değişik ve daha kısa bir versiyonunu Cumhuriyet’te yayınladı: “Abidin’in attığı ‘Gol’ ”, Cumhuriyet, 21 Haziran 2016.
- Cecil Wilson: “The World Cup 1966”, The Daily Mail, 4 Ekim 1966.

M. ŞEHMUS GÜZEL

ALTIN GOLLER

ekitap.ayorum.com